

Η Β' ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ
ΤΗΣ ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΩΝ

Υ Π Ο

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΜΙΡΗ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

I.

**Σύντομος ἔκθεσις περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Διορθόδοξου Θεολογικῆς
Ἐπιτροπῆς**

Ἡ ἀνασυγκροτηθεῖσα ὡς μόνιμος Ἐπιτροπὴ συνεχείας, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Ε' Πανορθόδοξου Διασκέψεως¹, Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ διαλόγου μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν συνήλθεν εἰς τὴν δευτέραν αὐτῆς διάσκεψιν ἐν τῷ ἐν Chambésy τῆς Γενεύης Ὀρθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ 16-24 Ὀκτωβρίου 1970, μετὰ τὴν πρὸ τετραετίας πρώτην αὐτῆς διάσκεψιν ἐν ἔτει 1966 ἐν Βελιγραδίῳ². Καὶ ἡ παροῦσα δευτέρα διάσκεψις ἐπραγματοποιήθη κατόπιν προσκλήσεως τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου Α' καὶ συγκαταθέσεως καὶ τῶν λοιπῶν Μακ. Πατριαρχῶν καὶ Προέδρων τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὀνομασάντων καὶ τὰ μόνιμα μέλη τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς.

Οὕτως ἡ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἀπετελέσθη ἐκ τῶν ἐπομένων ἀντιπροσώπων: α) Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁ μητροπολίτης Γερμανίας Ἰάκωβος καὶ ὁ καθηγητῆς Ε. Φωτιάδης, κωλυθεὶς νὰ προσέλθῃ, β) Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ὁ μητροπολίτης Καρθαγένης Παρθένιος, γ) Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ὁ ἀρχιμανδρίτης Κορνήλιος Ροδουδάκις καὶ ὁ καθηγητῆς Β. Δεντάκης, δ) Πατριαρχείου Ρωσίας ὁ ἐπίσκοπος Δημητροβίου Φιλάρετος, κωλυθεὶς νὰ προσέλθῃ καὶ ἀναπληρωθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Βιέννῃ Ρώσου ἐπισκόπου Γερμανοῦ, ὡς καὶ ὁ θεολόγος Γ. Σκομπέι, ε) Πατριαρχείου Σερβίας οἱ καθηγηταὶ Δ. Δημητρίγεβιτς καὶ Ε. Τσάρ-

1. Βλέπ. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Ε' Πανορθόδοξος Διάσκεψις, Ἀθῆναι 1968, σ. 42.

2. Βλέπ. Ἰω. Καρμίρη, Ὀρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός, τεύχ. Γ'. Ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τοῦ Βελιγραδίου, Ἀθῆναι 1966, σ. 27 ἐξ.

νιτς, στ) Πατριαρχείου Ρουμανίας οἱ καθηγηταὶ I. Τοδοράν καὶ I. Κομάν, κωλυθεὶς ὁ τελευταῖος νὰ προσέλθῃ, ζ) Πατριαρχείου Βουλγαρίας οἱ καθηγηταὶ I. Tsenovski καὶ A. Khoubadzheff, κωλυθέντες νὰ προσέλθωσι καὶ ἀναπληρωθέντες ὑπὸ τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου N. Schiwaroff, η) Ἐκκλησίας Κύπρου ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντίας Χρυσόστομος καὶ ὁ καθηγητὴς A. Μιτσιδής, θ) Ἐκκλησίας Ἑλλάδος οἱ καθηγηταὶ Ἰ. Καρμίρης καὶ Ἰ. Καλογήρου, ι) Ἐκκλησίας Πολωνίας ὁ πρωτοπρεσβύτερος καθηγητὴς S. Zielezniakowicz, κωλυθεὶς νὰ προσέλθῃ, ια) Ἐκκλησίας Τσεχοσλοβακίας ὁ πρωτοπρεσβύτερος D. Sourma καὶ ὁ καθηγητὴς L. Berezonsky, κωλυθέντες νὰ προσέλθωσιν, ιβ) Ἐκκλησίας Φιλλανδίας ὁ ἐπίσκοπος Ἑλσινκίου Ἰωάννης καὶ ὁ N. Karjio-ma, κωλυθεὶς ὁ τελευταῖος νὰ προσέλθῃ¹.

Ἡ οὕτως ἀνασυγκροτηθεῖσα Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τὴν πρῶταν τῆς 16 Ὀκτωβρίου ἐν τῷ Ὀρθόδοξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀφοῦ προηγουμένως ἅπαντα τὰ μέλη αὐτῆς παρηκολούθησαν τὴν θείαν Λειτουργίαν, τὴν τελεσεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐν Γενεύῃ Ῥώσου ἐπισκόπου Ποντόλνσκ Ἐρμογένους ἐν τῷ τιμωμένῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου παρεκκλησίῳ τοῦ Κέντρου. Εἶτα ἐν τῇ εἰδικῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδρίων ἐν ἀρχῇ μὲν οἱ σύεδροι συνέφαλλον τὸ «Εὐλογητὸς εἰ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν...», ἐπαναλαμβανόμενον ἕκτοτε ἐν ἀρχῇ πασῶν τῶν συνεδριῶν, εἶτα δὲ προσεφώνησε τοὺς Ὀρθόδοξους ἀντιπροσώπους ἐξ ὀνόματος τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου Α' ὁ μητροπολίτης Γερμανίας Ἰάκωβος, ἀναπέμψας «δόξαν καὶ αἶνον τῷ ἐν Τριάδι προσκυνουμένῳ Θεῷ», ὅστις ἠλόγησε «τὴν κατ' ἀνατολὰς ἀγίαν ἡμῶν Ὀρθόδοξον καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν στῆναι ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς πίστεως, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ προάγειν συνεχῶς καὶ ἀπὸ κοινοῦ τὴν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον μαρτυρίαν τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος», διότι «ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολὴ οὐδέποτε ἐχώρισε τὴν πίστιν ἀπὸ τὴν ἀγάπην (Α' Ἰωάν. 5,1)...Εἶναι ἰδιαιτέρως εὐχάριστον, ὅτι μετὰ τῶν Ὀρθόδοξων καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν οὐδέποτε ὑπῆρξαν νέφη, διαφοραὶ ἢ ἀνταγωνισμοί. Τοῦναντίον ἐπρυτάνευσεν πάντοτε ἀμοιβαῖος σεβασμὸς, προσοχὴ καὶ ἀγάπη.

1. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι, ἐπειδὴ πρῶτον μὲν τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας δὲν ὠνόμασεν εἰσέτι τοὺς δύο ἀντιπροσώπους του, πιθανῶς λόγῳ τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς ἐπ' ἐσχάτων γενομένης ἐκλογῆς νέου, δεύτερον δὲ Ἐκκλησίαι τινὲς ὠνόμασαν ἕνα μόνον ἀντιπρόσωπον ἀντὶ δύο, καὶ τρίτον ἐσημειώθησαν ἱκαναὶ ἀπουσίαι τακτικῶν μελῶν, μὴ ἀναπληρωθέντων ὑπὸ ἀναπληρωματικῶν, ἢ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισε νὰ παρακαλέσῃ εὐλαβῶς τὰς οἰκείας Ἐκκλησίας, ὅπως συμπληρώσωσι τὸν ὀρισθέντα ἀριθμὸν τακτικῶν ἀντιπροσώπων μετὰ τῶν ἀναπληρωτῶν αὐτῶν δι' εἰδικῶν θεολόγων, μὴ σημειῶνται δὲ ἀπουσίαι αὐτῶν ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, παρεκτὸς βεβαίως ἀνωτέρας βίας.

Πρὸ ἡμῶν μεγάλοι μορφαὶ ἀειμνήστων Πατριαρχῶν, ἀρχιερέων καὶ θεολόγων συνωμίλησαν μὲ κληρικούς καὶ λαϊκοὺς Παλαιοκαθολικούς, συνέγραψαν μελέτας καὶ παντοειδῶς εἰργάσθησαν διὰ τὴν προώθησιν τῶν ἀδελφικῶν σχέσεων... Τελευταίως ἔχουν λάβει χώραν εὐχάριστοι ἐπικοινωνιαὶ μεταξύ Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων. Τὸν παρελθόντα Ἰούνιον (19-25) ἀντιπροσωπεῖα Παλαιοκαθολικῶν, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν θεολόγων ἐπισκόπου Ἰωσήφ Μπρίγκους καὶ ἀρχιεπισκόπου-διαδόχου Μ. Κόκ καὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. Κιοῦπερς, ἐπέδωκαν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ κ.κ. Ἀθηναγόρα τὴν καὶ ἄλλοτε καὶ δὴ κατ' ἀπόφασιν τῆς ἐν Βελιγραδίῳ Ἐπιτροπῆς ζητηθεῖσαν Ὁμολογίαν πίστεως. Αὕτη εὑρίσκεται ἤδη εἰς χεῖρας ἡμῶν ἐνταῦθα. Ὡσαύτως ἀρχὰς Σεπτεμβρίου (3-6) ἔλαβε χώραν ἐν Βόννῃ Γερμανίας τὸ 20ὸν Διεθνὲς Συνέδριον τῶν Παλαιοκαθολικῶν, εἰς ὃ παρέστησαν ἀντιπρόσωποι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὧν τινες εὑρισκόμεθα ἐνταῦθα. Ἐκεῖ ἠκούσαμεν ἐπισήμως καὶ κατ' ἴδιαν τὰ τῶν σχέσεων καὶ τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἀδελφῶν διὰ μίαν στενοτέραν προσέγγισιν. Ὡσαύτως τὴν στιγμὴν αὐτήν, καθ' ἣν ὁμιλοῦμεν, ἡ ἐν Γερμανίᾳ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ὑποδέχεται ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ Βόννης τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην Ρουμανίας κ. Ἰουστινιανόν. Ἡ συνάντησις ἐκείνη γίνεται ἐξ ἀδελφικοῦ χρέους...».

Ἀκολουθῶς ἐγένετο ἐκλογή τοῦ προεδρείου τῆς μονίμου Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἐκλεγέντων ὁμοφώνως ὡς προέδρου μὲν τοῦ μητροπολίτου Γερμανίας Ἰακώβου, ὡς γραμματέως δὲ τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Καρμίρη, ἐξουσιοδοτηθέντων καὶ ἐν τέλει τῆς διασκέψεως διὰ τὴν καὶ μετὰ ταῦτα διεξαγωγὴν τῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐν συνεχείᾳ ἐπηκολούθησαν ἀντιφωνήσεις ἐκ μέρους τῶν ἀντιπροσώπων: Καρθαγένης Παρθενίου τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, Β. Δεντάκη τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, Βιέννης Γερμανοῦ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, Ε. Τσάρνιτς τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας, Ι. Τοδορὰν τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας, Ν. Schiwaroff τοῦ Πατριαρχείου Βουλγαρίας, Κωνσταντίας Χρυσοστόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, Ἰω. Καρμίρη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἐλσινικίου Ἰωάννου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Φιλανδίας. Μετὰ ταῦτα τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ καθηγητὴς Ἰ. Καρμίρης, ἀναγνοὺς τὴν κατωτέρω δημοσιευομένην πρῶτην εἰσήγησιν αὐτοῦ, περιέχουσαν σύντομον εἰσαγωγικὴν κατατοπιστικὴν ἐπισκόπησιν τοῦ διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ μέχρι τῆς πρώτης διασκέψεως τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Βελιγραδίῳ τῷ 1966. Μετὰ μεσημβρίαν δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν ἀπεφασίσθη ἡ ἀποστολὴ τηλεγραφικῶν μηνυμάτων πρὸς τοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εἶτα δὲ ἐποίησατο εἰσήγησιν ὁ καθηγητὴς Ἰ. Καλογήρου, ἀναφερθεὶς κυρίως εἰς τὴν ἐκ μέρους τῶν Παλαιοκαθολικῶν προπαρασκευὴν τοῦ ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικοῦ διαλόγου διὰ τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ καταλόγου τῶν θεμάτων αὐτοῦ, εἰς τὰς ἐπικρατούσας παρ' αὐτοῖς ἀντιλήψεις

περὶ αὐτοῦ, ὡς καὶ εἰς τὰ ἐπ' ἐσχάτων δημοσιευθέντα θεολογικὰ κείμενα αὐτῶν. Ἐν τέλει ὠμίλησε διὰ βραχέων ὁ Σέρβος ἀντιπρόσωπος Δ. Δημητρίγεβιτς.

Τῇ ἐπομένῃ 17 Ὀκτωβρίου, μετὰ τὴν προσευχὴν, ἀνέγνωσεν ὁ μητροπολίτης Γερμανίας Ἰάκωβος εἰσήγησιν περὶ τῶν διαφόρων ρευμάτων ἐν τῇ παλαιοκαθολικῇ κινήσει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον. Ἐν τέλει ἀνετέθησαν τρία νέα θέματα πρὸς διαπραγματέυσιν καὶ εἰσήγησιν εἰς τὴν ὀλομέλειαν κατὰ τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα, ἥτοι εἰς τὸν καθηγητὴν Ἰ. Καρμίρη «διαπιστώσεις ἐπὶ τῶν συζητηθέντων θεμάτων ἐν ταῖς διασκέψεσι τῆς Βόννης τοῦ 1931 καὶ τοῦ Βελιγραδίου τοῦ 1966», εἰς τὸν καθηγητὴν Ἰ. Καλογήρου «ἀνάλυσις τῶν τριῶν νέων παλαιοκαθολικῶν κειμένων: ὁμολογία πίστεως, δῆλωσις περὶ τοῦ Filioque καὶ δῆλωσις περὶ τοῦ πρωτείου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ», καὶ εἰς τὸν μητροπολίτην Γερμανίας Ἰάκωβον «ἡ intercommunio καὶ αἱ οἰκουμενικαὶ τάσεις τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ». Τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου ἐτελέσθη, ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῆς ἐν Γενεύῃ ἐπισκοπῆς τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, κατανυκτικὸς ἑσπερινὸς μετ' ὄρθρου ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἐρμογένους, τῇ δ' ἐπομένῃ Κυριακῇ 18 Ὀκτωβρίου ἐτελέσθη πανηγυρικὴ θεία Λειτουργία ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Ὁρθοδόξου Κέντρου, συλλειτουργούντων τῶν ἀρχιερατικῶν καὶ λοιπῶν κληρικῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος.

Τῇ 19 Ὀκτωβρίου ἀνεγνώσθη εἰσήγησις τοῦ ἀπουσιάζοντος μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς Ρουμάνου καθηγητοῦ I. Coman περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς ὑπὸ τοῦ συναδέλφου αὐτοῦ I. Todoran, ὅστις ἐπέφερεν ἱκανὰς παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῆς. Ἡ συζήτησις ἐγενικεύθη, λαβόντων μέρος εἰς αὐτὴν τῶν περισσοτέρων μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπεφασίσθη δ' ἐν τέλει ὅπως ὁ καθηγητὴς Todoran γράψῃ καὶ ὑποβάλλῃ εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς διανομὴν εἰς τὰ μέλη ἰδίαν εἰσήγησιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἢ ἐπεξεργασθῆ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Coman τὴν ἀναγνωσθεῖσαν. Ἀκολούθως ὁ Σέρβος καθηγητὴς E. Τσάρνιτς ἀνέλυσε τὰς περὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως ἀπόψεις τοῦ παλαιοκαθολικοῦ ἐπισκόπου καὶ καθηγητοῦ U. Küry, ἐν τῷ βιβλίῳ του «Die Altkatholische Kirche» (1966), μετ' αὐτὸν δὲ ὠμίλησε διὰ βραχέων ὁ Βούλγαρος πρωτοπρεσβύτερος N. Schiwaroff περὶ τῶν σχέσεων Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Παλαιοκαθολικῶν, ἰδίως ἐν Αὐστρίᾳ, ἐπενέβησαν δὲ εἰς τὴν συζήτησιν καὶ ἄλλα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς. Τέλος ὁ Ρώσος θεολόγος Γ. Σκομπέι ἀνέγνωσεν εἰσήγησίν του περὶ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Οὐτρέχτης καὶ γενικῶς τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἱεραρχίας.

Τῇ 20 Ὀκτωβρίου ὁ μὲν καθηγητὴς Ἰ. Καρμίρης ἀνέγνωσε τὴν κατωτέρω δημοσιευομένην δευτέραν εἰσήγησίν του περὶ τῶν θεμάτων τῶν συζητηθέντων ἐν ταῖς διασκέψεσι τῆς Βόννης (1931) καὶ τοῦ Βελιγραδίου (1966) ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πρακτικῶν αὐτῶν, ὁ δὲ καθηγητὴς Ἰ. Καλογήρου προέβη εἰς ἀνάλυσιν τῶν εἰρημένων νέων παλαιοκαθολικῶν κειμένων, ἣν διακόψας συνεπλήρωσε τὴν ἐπομένην 21 Ὀκτωβρίου. Κατὰ τὴν διάρκειαν ἀμφοτέρων τῶν εἰσηγήσεων

τούτων ἐγένοντο πολυάριθμοι παρεμβάσεις τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς καὶ τοῦ παραστάτος ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ Παπανδρέου, πρὸς διακριβωσιν τῶν σημείων συμφωνίας καὶ διαφωνίας μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν. Ὁμοίως ἐναυθῆα ὁ Ρῶσος ἐπίσκοπος Βιέννης Γερμανὸς ἔθ.ξε τὸ θέμα τῆς ὑπὸ ὀρθοδόξων θεολόγων ἐξαιρεμένης εὐχαριστιακῆς Ἐκκλησιολογίας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γενικὴν τοιαύτην. Κατὰ τὴν ἀπογευματινὴν συνεδρίαν τῆς 21 Ὀκτωβρίου ὠμίλησαν ὁ μὲν καθηγητὴς Ἰ. Καρμίρης περὶ τῆς Ἐκκλησιολογίας παρὰ τῆς Παλαιοκαθολικοῦ¹, ὁ δὲ μητροπολίτης Γερμανίας Ἰακώβος περὶ τῶν οἰκουμενικῶν τάσεων τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ πρὸς τε τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς καὶ τοὺς Ἀγγλικανούς. Ἐν τέλει τῆς συνεδριάσεως ὠρίσθη ὑποεπιτροπὴ ἐκ τῶν μητροπολιτῶν Γερμανίας Ἰακώβου καὶ Καρθαγέννης Παρθενίου, τῶν καθηγητῶν Ἰ. Καρμίρη καὶ Ἰ. Καλογήρου καὶ τοῦ θεολόγου Γ. Σκομπέι πρὸς σύνταξιν καταλόγου θεμάτων, χρῆζόντων περαιτέρω μελέτης.

Τῇ ἐπομένῃ 22 Ὀκτωβρίου συνήλθε πρῶτον μὲν ἡ ὀρισθεῖσα ὑποεπιτροπή, εἶτα δὲ ἡ ὀλομέλεια τῆς Ἐπιτροπῆς, πρὸς ἣν ὑπεβλήθησαν αἱ προτάσεις τῆς ὑποεπιτροπῆς. Μετὰ μακρὰν συζήτησιν καθηρτίσθη ὁ ἐπόμενος κατάλογος θεμάτων πρὸς μελέτην καὶ ὑποβολὴν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ἐντὸς τριῶν ἕως ἑξ μηνῶν εἰσηγήσεων, διανεμηθησομένων ὑπὸ τῆς Γραμματείας ἀμελητὶ εἰς πάντα τὰ μέλη: α) ἡ περὶ ἐνότητος διδασκαλία τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἀναληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς σεβ. Ἰακώβου, β) ἡ κανονικότης τῆς Ἱεραρχίας τῆς Οὐτρέχτης καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς προελθούσης Παλαιοκαθολικῆς γενικώτερον, μὲ εἰσηγητὴν τὸν καθηγητὴν Ε. Φωτιάδην, γ) ἡ θεία Εὐχαριστία ὡς μυστήριον καὶ ἰδιαίτερος ὡς ἱλαστικὴ θυσία, μὲ συνεισηγητὰς τοὺς καθηγητὰς I. Coman καὶ I. Todoran, σὺν τῇ ἀναλύσει τῆς μελέτης τοῦ ἀρχιεπισκόπου Οὐτρέχτης A. Rinkel, Die heilige Eucharistie, ὑπὸ τοῦ ὑφηγητοῦ N. Ματσούκα, δ) ἡ intercommunio τῶν Παλαιοκαθολικῶν μετ' ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, μὲ εἰσηγητὴν τὸν καθηγητὴν Ἰ. Καλογήρου, ε) ἡ κατάστασις τῆς ἐν Ἀμερικῇ Πολωνικῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ αἱ τυχόν ὑφιστάμεναι διαφοραὶ αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν, τὴν λατρείαν, τὴν διοίκησιν κλπ. πρὸς τὰς ἄλλας ἐν Εὐρώπῃ Παλαιοκαθολικὰς Ἐκκλησίας, μὲ εἰσηγητὴν θεολόγον τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς, ὅμοιον δὲ ἐρώτημα θέλει ἀπευθυνθῆ καὶ πρὸς τὸν πρωτοπρεσβύτερον S. Zielierniakowicz διὰ τὴν ἐν Πολωνίᾳ Παλαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, στ) ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐννοεῖται ἡ ἐπιδιωκομένη ἕνωσις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, μὲ εἰσηγητὴν τὸν μητροπολίτην Καρθαγέννης Παρθένιον. ζ) Ἐπίσης ἀπεφασίσθη ὅπως ζητηθῶσιν: 1) παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου

1. Ἡ τρίτη αὐτῆ εἰσηγήσις ἀνετέθη αὐτῷ ἐν Βελιγραδίῳ ὑπὸ τῆς πρώτης διασκέψεως τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐδημοσιεύθη δὲ ἐν «Θεολογία» 38 (1967) 177-205, 353-385. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν δημοσιεύεται ἐν τέλει τοῦ παρόντος τεύχους μετὰ τῶν δύο προηγουμένων εἰσηγήσεων.

ἀντίγραφον τῆς ἐκθέσεως πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἐπὶ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Παλαιοκαθολικῆς ἀντιπροσωπείας κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον, 2) παρὰ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου, διὰ τῶν παρὰ τῇ Ἐπιτροπῇ μελῶν αὐτῆς, πληροφοροῖα περὶ τῶν διαμειφθέντων κατὰ τὴν παρ' αὐτῇ ἐπίσημον ἐπίσκεψιν τοῦ Παλαιοκαθολικοῦ ἐπισκόπου U. Küry ἐν ἔτει 1968)¹, 3) παρὰ τῶν προειρημένων μελῶν τῆς ἐν Βελιγραδίῳ συνεδριασάσης τὸ πρῶτον Ἐπιτροπῆς ἡμῶν, τῶν καθυστερούντων εἰσέτι τὴν ὑποβολὴν τῶν εἰσηγήσεών των, ὅπως ἐπισπεύσωσι τὴν ὑποβολὴν αὐτῶν, 4) παρὰ τοῦ ἀπουσιάζοντος μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπισκόπου Δημητροβίου Φιλαρέτου ἡ ἐπ' ἐσχάτων ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν Μόσχας ἐναίσιμος ἐπὶ δαδακτορίᾳ διατριβῇ περὶ Παλαιοκαθολικισμοῦ, καὶ 5) παρὰ τοῦ Ἑλληνοσ ὕφηγο τοῦ Μ. Φαράντου ὅπως προβῇ εἰς γενικὴν θεώρησιν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. η) Τέλος ἀπεφασίσθη, ὅπως ἡ τρίτη διάσκεψις τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς γένηται ἐν Βόννῃ ἀπὸ 22-30 Ἰουνίου 1971.

Τῇ 23 Ὀκτωβρίου, μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας Λειτουργίας ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ἡ Ἐπιτροπὴ προέβη εἰς τὴν σύνταξιν συντόμου ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων αὐτῆς, ὑποβληθησομένης πρὸς πάσας τὰς κατὰ τόπους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τοῦ ἀνακοινωθέντος αὐτῆς πρὸς τὸν Τύπον, ἐπὶ πλέον δὲ ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ εὐλαβῶς παρὰ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀντιπροσωπειῶν αὐτῶν παρὰ τῇ Ἐπιτροπῇ, ὡς καὶ παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὅπως τὸ Γραφεῖον τῆς Ἐπιτροπῆς λειτουργῇ ἐφεξῆς ἐν τῷ ἐν Γενεύῃ Πατριαρχικῷ Κέντρῳ. Τέλος τῇ 24 Ὀκτωβρίου ἡ Ἐπιτροπὴ ἡσχολήθη περὶ τὴν σύνταξιν τῶν Πρακτικῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ἐγγράφων, ἐξουσιοδότησε δὲ τὸν πρόεδρον καὶ τὸν γραμματεῖα αὐτῆς διὰ πᾶσαν περαιτέρω ἐνέργειαν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ληφθεισῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς. Μεθ' ὃ ἐκηρύχθη ἡ λήξις τῶν ἐργασιῶν τῆς δευτέρας διασκεψέως τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν διὰ προσευχῆς καὶ ἀποχαιρετιστηρίου προσλαλιᾶς τοῦ προέδρου τῆς διασκεψέως.

Κατωτέρω δημοσιεύονται πρῶτον μὲν τὰ συνταχθέντα καὶ ὑπογραφέντα κείμενα τῆς ἐκθέσεως καὶ τοῦ ἀνακοινωθέντος τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐν συνεχείᾳ δὲ αἱ δύο πρῶται εἰσηγήσεις τοῦ καθηγητοῦ Ἰω. Καρμίρη ἐνώπιον αὐτῆς.

1. Βλέπ. Memorandum αὐτοῦ ἐν «Internationale Kirchliche Zeitschrift» 59 (1969) 89-99 καὶ AKID 11 (1969) Nr. 159).

αἰκθῆσις τῆς ἐν Σαμπεζὺ Γενεύης συνελθοῦσης, ἀπὸ 16ης ἕως 24ης Ὀκτωβρίου 1970, μονίμου Διορθόδοξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν.

Ἡ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ διαλόγου μεταξὺ Ὁρθόδοξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν, συνελθοῦσα εἰς τὴν δευτέραν αὐτῆς σύσκεψιν ἐν τῷ ἐν Σαμπεζὺ Γενεύης Ὁρθόδοξῷ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ 16ης ἕως 24ης Ὀκτωβρίου 1970, καὶ ἀκούσασα νέων εἰσηγήσεων μελῶν αὐτῆς, μελετήσασα δὲ καὶ τὰ νέα ἐπίσημα κείμενα τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἤτοι τὴν Ὁμολογίαν πίστεως, τὴν ἐπιδοθεῖσαν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ καὶ δι' αὐτοῦ ταῖς λοιπαῖς Ὁρθόδοξοις Ἐκκλησίαις, τὴν διακήρυξιν ἐπὶ τοῦ Filioque, τὴν διακήρυξιν ἐπὶ τοῦ πρωτείου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν συναρτήσει πρὸς παλαιότερας ἐπισήμους αὐτῶν διακήρυξεις καὶ κείμενα, ὡς καὶ συγγράμματα Παλαιοκαθολικῶν θεολόγων, κατέληξεν εἰς τὰ ἐξῆς πορίσματα:

Α' Ἐπανεβεβαιώθη ἡ ἐν τῷ παρελθόντι διαπισταθεῖσα συμφωνία ἐπὶ τῶν ἐξῆς θεμάτων:

1. Ἐπὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας.

2. Ἐπὶ τοῦ κανόνος τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

3. Ἐπὶ τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

4. Ἐπὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς.

5. Ἐπὶ τῆς διδασκαλίας περὶ τῆς Ἀγίας Τριάδος.

6. Ἐπὶ τοῦ ὅτι ἡ «δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη πίστις» ἀποτελεῖ βρον τῆς δικαιοσύσεως.

7. Ἐπὶ τοῦ ἑπταριθμοῦ τῶν Μυστηρίων.

8. Ἐπὶ τῆς τιμῆς καὶ προσκυνήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀγίων.

9. Ἐπὶ τῆς εἰς τὰς ἱεράς Εἰκόνας καὶ τὰ ἱερά Λείψανα ἀποδοτέας τιμῆς.

10. Ἐπὶ τῶν μνημοσύνων.

11. Ὡσαύτως διεπιστώθη σύμπτωσις ἀπόψεων καὶ ὡς πρὸς τὴν θέσιν ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἔναντι τῶν διδασκαλιῶν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ἀλαθῆτου καὶ τοῦ πρωτείου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ρώμης, περὶ τῆς ἀσπίλου συλλήψεως καὶ τῆς ἐνσωμάτου ἀναλήψεως τῆς Θεοτόκου, περὶ τῶν «ὑπερτάκτων ἔργων», περὶ τοῦ θησαυροῦ τῶν περισσεουσῶν ἀξιωμασιῶν τῶν ἁγίων, περὶ τῶν ἀφέσεων, περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός, περὶ τῆς καταναγκαστικῆς ἀγαμίας τοῦ ἱερατείου καὶ περὶ τῶν μετὰ τὸ 1054 Συνόδων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κανόνων αὐτῶν.

Β'. Ἐπὶ τῶν διαπιστωθεισῶν ἐν Βελιγραδίῳ διαφορῶν ἡ Ἐπιτροπὴ, ἔχουσα πρὸς αὐτῆς τὰ ἀναφερθέντα νεώτερα κείμενα τῶν Παλαιοκαθολικῶν, παρατηρεῖ τὰ ἀκόλουθα:

1. Ὡς πρὸς τὸ Filioque δέχεται μεθ' ἱκανοποιήσεως τὴν περὶ τούτου νέαν δῆλωσιν τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῆς ἡ σχέσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν νοεῖται ἐν τῷ πνεύματι τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας περὶ τοῦ Πατρὸς ὡς τῆς μόνης ἀρχῆς καὶ αἰτίας καὶ πηγῆς ἐν τῇ Τριαδικῇ Θεότητι.

2. Ὡς πρὸς τὴν περὶ Ἐκκλησίας διδασκαλίαν ἡ Ἐπιτροπὴ σημειοῖ μεθ' ἱκανοποιήσεως, ὅτι τὰ ὅσα ἡ Σύνοδος τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ ἐπιδοθείσῃ Ὁμολογίᾳ πίστεως δηλοῖ, εἶναι κατ' ἀρχὴν σύμφωνα πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον διδασκαλίαν, ἀλλὰ δὲν ἐξαντλοῦσι τὸ θέμα. Ἐπειδὴ δὲ ἰδίᾳ δὲν καθορίζεται ποία εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἡ ἔχουσα τὰ γνωρίσματα τῆς μοναδικότητος, τῆς ἀγιότητος, τῆς καθολικότητος καὶ τῆς ἀποστολικότητος, καὶ ἐπειδὴ ἐν ταῖς σχετικαῖς ἀπόψεσι Παλαιοκαθολικῶν τινων θεολόγων ὑποφαίνεται ἡ περὶ «κλάδων θεωρία», παραμένουσι δὲ καὶ τινες ἕτεροι ἀσάφεισι, ἡ Ἐπιτροπὴ κρίνει, ὅπως γίνῃ περαιτέρω μελέτη τοῦ θέματος καὶ ζητηθῶσιν ἐπίσημοι καὶ ὑπεύθυνοι διευκρινήσεις παρὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν κατὰ τὸν διεξαχθησόμενον διάλογον.

3. Ὡς πρὸς τὴν κανονικότητα τῆς Ἱεραρχίας τῆς Οὐτρέχτης καὶ τῆς ἐκ ταύτης προελθούσης Παλαιοκαθολικῆς Ἱεραρχίας, ἡ Ἐπιτροπὴ φρονεῖ, ὅτι τὸ θέμα τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ ἀνυπέρβλητον ἐμπόδιον εἰς τὸν διεξαχθησόμενον διάλογον, δεδομένου ὅτι, ὡς παρατηρήθη καὶ ἐν Βελιγραδίῳ, ὅταν ὁ Θεὸς εὐδοκῆσῃ καὶ ἐπέλθῃ συμφωνία ἐπὶ τῆς δογματικῆς πίστεως, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἔνωσιν, τὸ θέμα δύναται νὰ λυθῇ, ἐφαρμοζομένης καὶ ἐπ' αὐτοῦ τῆς ὀρθοδόξου ἀρχῆς τῆς «ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας».

4. Ὡς πρὸς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν ἡ Ἐπιτροπὴ παρατηρεῖ ἐπίσης μεθ' ἱκανοποιήσεως, ὅτι ἐν τῇ ἐπιδοθείσῃ νεωτέρᾳ Ὁμολογίᾳ ἐγκατελείφθη ὁ ὅρος «transvaluation» καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὀρθοδόξως ἡ φράσις «ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλονται εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ». Ἐπειδὴ ὁμοίως τὸ θέμα τῆς θείας Εὐχαριστίας ὡς ἐξιλαστηρίου θυσίας ὑπὲρ ζώντων καὶ τεθνεώτων δὲν διασαφηνίζεται ἐπαρκῶς, ἡ Ἐπιτροπὴ θεωρεῖ ἀπαραίτητον τὴν περαιτέρω μελέτην τοῦ θέματος καὶ τὴν κατὰ τὸν διάλογον παροχὴν ἐκ μέρους τῶν Παλαιοκαθολικῶν ὀρισμένων διευκρινήσεων.

5. Ὡς πρὸς τὴν δογματικὴν θεώρησιν, τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῶν λοιπῶν ἐξ Μυστηρίων ἡ Ἐπιτροπὴ μένει ἱκανοποιημένη ἐκ τῶν παλαιοκαθολικῶν ἀπόψεων, τῶν διατυπωμένων ἐν τῇ εἰρημένῃ Ὁμολογίᾳ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς αὐτῶν ἐπισήμοις διακηρύξεσιν.

6. Ὡς πρὸς τὰς διαφορὰς περὶ τὸν τρόπον καὶ χρόνον τελέσεως ἐνίων Μυ-

στηρίων καὶ τινὰς ἄλλας περὶ τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα, ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν φρονεῖ, ὅτι, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῶν δὲν παραβλάπτεται ἡ δογματικὴ διδασκαλία, αἱ διαφοραὶ αὗται δὲν ἀποτελοῦσιν οὐσιαστικὰ ἐμπόδια εἰς τὴν ἐπιδιωκομένην διὰ τοῦ διαλόγου ἔνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Γ'. Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ὡς ἄνω διαπιστώσεων καὶ πρὸς πληρεστέραν προπαρασκευὴν τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ ἔκρινεν, ὅπως μελετηθῶσι καὶ τὰ ἐπόμενα θέματα:

1. Ἡ περὶ ἐνότητος διδασκαλία τῶν Παλαιοκαθολικῶν.

2. Ἡ κανονικότης τῆς Ἱεραρχίας τῆς Οὐτρέχτης καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς προελθούσης Παλαιοκαθολικῆς γενικώτερον.

3. α. Ἡ θεία Εὐχαριστία ὡς μυστήριον καὶ ἰδιαιτέρως ὡς ἐξιλαστήριος θυσία.

β. Ἡ περὶ θείας Εὐχαριστίας διδασκαλία ἐν τῷ σχετικῷ ἔργῳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Οὐτρέχτης A. Rinkel, Die heilige Eucharistie.

4. Ἡ intercommunion τῶν Παλαιοκαθολικῶν μετ' ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν.

5. Ἡ κατάστασις τῆς Πολωνικῆς Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς καὶ αἱ τυχόν ὑφιστάμεναι διαφοραὶ αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν, λατρείαν, διοίκησιν κ.λ.π. πρὸς τὰς ἄλλας ἐν Εὐρώπῃ Παλαιοκαθολικὰς Ἐκκλησίας.

6. Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐννοεῖται ἡ ἐπιδιωκομένη ἔνωσις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἐν τέλει ἀπεφασίσθη, ὅπως ἡ προσεχὴς σύσκεψις τῆς Ἐπιτροπῆς γένηται ἐν Βόννῃ ἀπὸ 22ας ἕως 30ῆς Ἰουνίου 1971.

Ἐν τῷ ἐν Chambésy Γενεύης Ὁρθόδοξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῇ 23ῃ Ὀκτωβρίου 1970».

(Ἐπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν ἀντιπροσώπων)

Ἀ ν α κ ο ι ν ω θ ἔ ν

«Προσκληθεὶς τῆς Α.Θ. Παναγιώτητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Ἀθηνᾶγρου Α' καὶ ἀνταποκρίσει τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν καὶ Προέδρων τῶν Ἀὐτοκεφάλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, συνῆλθεν ἐν τῷ ἐν Σαμπεζὺ Γενεύης Ὁρθόδοξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ 16-24 Ὀκτωβρίου ἡ μόνιμος Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἥτις ἐπεράτωσε τὸ ἔργον αὐτῆς μετὰ τὰς ἀκολούθους διαπιστώσεις καὶ συμπεράσματα. Ἀπαξ ἔτι διεπιστώθη, ὅτι αἱ παλαιῶθεν ὑφιστάμεναι στεναὶ σχέσεις μεταξὺ Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθόδοξων προήχθησαν σημαντικῶς καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ 1961-1970 χάρις εἰς τὰς σχετικὰς ἀποφάσεις τῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων καὶ τὴν πρόφρονα ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους τῶν Παλαιοκαθολικῶν.

Ὅτω κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν συνήλθε τὸ πρῶτον μὲν ἐν Βελιγραδίῳ τῷ 1966, ἥδη δὲ ἀνασυγκροτηθεῖσα ἐχώρησεν εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου. Ἀπὸ παλαιοκαθολικῆς δὲ πλευρᾶς συνεστήθη ἀντίστοιχος Παλαιοκαθολικὴ Ἐπιτροπὴ, ἥτις κατήρτισε σχέδιον προγράμματος ἐργασιῶν διὰ τὴν μικτὴν Ἐπιτροπὴν Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν, ἐνῶ ἡ Διεθνὴς Σύνοδος τῶν ἐπισκόπων ἐξέδωκεν Ὁμολογίαν τῆς παλαιοκαθολικῆς πίστεως, ὡς καὶ διακηρύξεις περὶ τοῦ Filioque καὶ τοῦ πρωτείου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν ἐπὶ ἰκανῶν θεμάτων τῆς δογματικῆς διδασκαλίας, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς θείας λατρείας τῶν δύο Ἐκκλησιῶν εὐχαρίστως διεπίστωσε συμφωνίαν, ἥτις παρέχει βάσιμον ἐλπίδα, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἐναπομενόντων σημείων θέλει ἐπέλθει ὁμοίως συμφωνία διὰ τῆς περαιτέρω μελέτης αὐτῶν καὶ τοῦ ἐπακολουθήσοντος ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικοῦ διαλόγου.

Ἐῴθε τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἰκοῦν καὶ ἐνοποιοῦν τὰ διεστῶτα ἐν αὐτῇ Ἁγίον Πνεῦμα νὰ ὀδηγήσῃ ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἐνότητα ἐκείνην, ὑπὲρ ἧς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν προσηυχῆθη διὰ τῆς τελευταίας ἀρχιερατικῆς Αὐτοῦ προσευχῆς (Ἰωάν. 17,21).

II.

Εἰσηγήσεις Ἰω. Καρμίρη ἐνώπιον τῆς Διορθόδοξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν

Πρώτη γενικὴ ἐνημερωτικὴ εἰσήγησις ἐπὶ τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ ἄχρι τοῦδε διαλόγου μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν.

Ἡ κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Γ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως τῆς Ρόδου τοῦ ἔτους 1964 συσταθεῖσα Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν συνέρχεται μετὰ τετραετίαν εἰς τὴν δευτέραν διάσκεψιν αὐτῆς ἐν τῷ φιλοξένῳ τούτῳ Πατριαρχικῷ Κέντρῳ, μετὰ τὴν ἐν Βελιγραδίῳ πραγματοποιηθεῖσαν ἐν ἔτει 1966 πρώτην διάσκεψιν αὐτῆς. Ἀλλὰ συνέρχεται νῦν ὑπὸ νέαν σχεδὸν σύνθεσιν, δυνάμει ἀποφάσεως τῆς Ε' Πανορθόδοξου Διασκέψεως, καθ' ἣν τὸν μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἀ διάλογον θὰ ἐξακολουθήσῃ προπαρασκευάζουσα ἢ ἤδη διωρισμένη οἰκεία Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀνασυγκροτουμένη καὶ συμπληρουμένη δι' εἰδικῶν θεολόγων, ὡς συνεχιστικὴ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, αὐτὴ διεξάγουσα καὶ τὸν διάλογον, ὅταν ὁ καιρὸς ἐπιστῇ»¹. Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθιναγόρας Α' διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 884 ἀπὸ 16

1. Βλέπ. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Ε' Πανορθόδοξος Διάσκεψις, σ. 42.

Σεπτεμβρίου 1968 ἐγκυκλίου πρὸς τὰς Αὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας παρεκάλεσεν, «ὅπως, εἰς ἀνασυγκρότησιν τῶν ἤδη ὑπαρχουσῶν δύο Διορθοδόξων Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀγγλικανικῆς καὶ Παλαιοκαθολικῆς, ὀνομασθῶσι καὶ ὑπὸ τῆς καθ’ ὑμᾶς Ἐκκλησίας ἀνὰ δύο ἀντιπρόσωποι, κατὰ προτίμησιν εἰδικοί θεολόγοι, ἵνα τὸ ταχύτερον συνεχισθῇ τὸ ἔργον αὐτῶν»¹. Πράγματι δὲ αἱ Αὐτοκέφαλοι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησιαὶ ὠνόμασαν τοὺς ἐνταῦθα παρόντας καὶ τινὰς ἀπουσιάζοντας νέους ἀντιπροσώπους των, ἐπαναδιορισθέντων ἐκ τῶν παλαιῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Βελιγραδίου μόνον ἑννέα. Οὕτως ἐπαναδιορίσθησαν ὑπὸ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁ καθηγητῆς Ἐμμανουὴλ Φωτιάδης, μὴ δυνηθεὶς νὰ προσέλθῃ ἐνταῦθα, ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Ρωσίας ὁ μὴ δυνηθεὶς ὁμοίως νὰ προσέλθῃ ἐπίσκοπος Φιλάρετος καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος Σκομπέι, ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας οἱ καθηγηταὶ πρωτοπρεσβύτερος Δημήτριος Dimitriewitch καὶ Αἰμιλιανὸς Τσάρνιτς, ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας ὁ καθηγητῆς Iann Coman, μὴ δυνηθεὶς νὰ προσέλθῃ, ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντίας Χρυσόστομος, ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας ὁ πρεσβύτερος Σεραφεῖμ Zielezniakovich, μὴ δυνηθεὶς νὰ προσέλθῃ, ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Τσεχοσλοβακίας ὁ πρωτοπρεσβύτερος Douchane Sourma, μὴ δυνηθεὶς νὰ προσέλθῃ, καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ ὁμιλῶν. Τὰ ὑπόλοιπα ὀνομασθέντα 13 μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἡμῶν εἶναι νέα, ἀποτελοῦντα τὴν πλειοψηφίαν αὐτῆς. Πρὸς ἐνημέρωσιν λοιπὸν κυρίως τῶν νέων τούτων μελῶν ἐκρίθη ἀναγκαῖον, ὅπως ἡ παροῦσα εἰσήγησίς μου περιλάβῃ σύντομον μὲν ἀνασκόπησιν τοῦ μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν διαλόγου ἀπ’ ἀρχῆς μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1931 διασκέψεως ἀντιπροσώπων αὐτῶν ἐν Βόννῃ, ἐκτενεστέραν δὲ ἐκθεσιν τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1961 καὶ ἐντεῦθεν ὑπὸ τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων καὶ μάλιστα τῆς ἐν Βελιγραδίῳ τοῦ 1966 πρώτης διασκέψεως τῆς Ἐπιτροπῆς ἡμῶν.

Ὡς γνωστὸν, ὁ διάλογος μεταξὺ Ὁρθοδοξίας καὶ Παλαιοκαθολικισμοῦ ἤρchiσε σχεδὸν ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχῶν τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ. Οὕτως οἱ ἀποσχισθέντες ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, λόγῳ τῆς ἀποφάσεως τῆς Α’ Βατικανεῖου Συνόδου τοῦ 1870 περὶ τοῦ ἀλαθῆτου τοῦ Πάπα, Παλαιοκαθολικοὶ διεκήρυξαν ἐν τῷ πρώτῳ συνεδρίῳ αὐτῶν ἐν Μονάχῳ τῷ 1871: «Ἐλπίζομεν εἰς ἔνωσιν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ὁ χωρισμὸς τῶν ὁποίων ἐγένετο ἄνευ ἀναγκαίων αἰτιῶν καὶ στηρίζεται οὐχὶ ἐπὶ ἀσυμββάστων δογματικῶν διαφορῶν»². Σημειωθήτω ὅτι εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο, ὡς καὶ εἰς τὸ δευτερον ἐν Κολωνίᾳ τῷ 1872, παρέστησαν καὶ Ῥῶσοι ὀρθόδοξοι θεολόγοι, μὴ δυνηθέντων νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ δευτερον συνέδριον καὶ τῶν προσκληθέν-

1. Αὐτόθι, σ. 79.

2. Βλέπ. U. K ü r y, Die Altkatholische Kirche. Ἐν Die Kirchen der Welt, τ. III. Stuttgart 1966, σ. 66, 389.

των Ἑλλήνων θεολόγων. Ἀλλὰ κυρίως ὁ διάλογος ἤρχισεν εἰς τὰ συνελθόντα ἐν Βόννη τῷ 1874-1875 δύο παλαιοκαθολικά συνέδρια, εἰς τὰ ὅποια προσκληθέντες παρέστησαν ἱκανοὶ Ἕλληνες καὶ Ρῶσοι καὶ ἄλλοι Ὀρθόδοξοι θεολόγοι μετὰ πολλῶν Ἀγγλικανῶν, οἵτινες συνεζήτησαν σοβαρὰ θεολογικά θέματα. Ὁμοίως Ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι παρέστησαν καὶ εἰς τὰ παλαιοκαθολικά συνέδρια ἐν Κολωνίᾳ τῷ 1890, ἐν Λυκέρνη τῷ 1892, ἐν Ροττερντάμη τῷ 1894, ἐν Β.έννη τῷ 1897 καὶ ἐν Βόννη τῷ 1931. Ἐπὶ πλέον δὲ διεξήχθη καὶ ἀξιόλογος θεολογικὴ ἀλληλογραφία μεταξὺ Ρώσων καὶ Παλαιοκαθολικῶν κατὰ τὰ ἔτη 1892-1898. Μετὰ δὲ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἐπυκνώθησαν αἱ ἐπαφαὶ μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν, ἰδίως ἐν τοῖς πλαισίοις τῆς Οἰκουμινικῆς Κινήσεως καὶ μάλιστα ἐν τοῖς συνεδρίοις αὐτῆς ἐν Γενεύῃ τῷ 1920, ἐν Λωζάννῃ τῷ 1927, ἐν Γενεύῃ τῷ 1930, ἐν Λάμπει τῶν Ἀγγλικανῶν τῷ 1930 κ.λ.π. μέχρι τῶν τελευταίων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Εἰδικώτερον ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς εἰς τὰς σχέσεις καὶ τὸν διάλογον μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν ἀναφέρεται ἡ ἀλληλογραφία μεταξὺ τοῦ Οἰκουμινικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' καὶ τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῷ 1902-1904¹ καὶ ἡ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἁγίου Ὁρους τῷ 1930², περισσότερον δὲ ἡ συνδιάσκεψις τῆς μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς Ὀρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν ἐν Βόννη τῷ 1931 ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Οὐτρέχτης E. Kenninck. Κατ' αὐτὴν συνεζητήθησαν τὰ θέματα: α) μνημεῖα τῆς δ.δασκαλίας τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, β) σύμβολα, γ) Ἱερά Παράδοσις, δ) κανὼν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ε) κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, στ) γάμος τῶν Κληρικῶν, ζ) ἤθη καὶ νόμιμα, η) ἡ ἔννοια τοῦ ὅρου Ἐκκλησία, θ) τὰ μυστήρια, ι) ἐσχατολογία, ια) προσκύνησις, ἱεραὶ εἰκόνες, ιβ) λείψανα, ιγ) νηστεία, ιδ) Ἀποστολικὴ διαδοχὴ. Μεταξὺ τῶν συμμετασχόντων θεολόγων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἐπῆλθεν ἱκανοποιητικὴ ὅπως οὖν συμφωνία ἐπὶ τῶν περισσοτέρων θεμάτων³. Ἀλλ' ὅμως οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ὀλίγους μῆνας ἐνωρίτερον εἶχον

1. Ἡ περὶ τῶν σχέσεων τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ περὶ ἄλλων γενικῶν ζητημάτων πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος τοῦ 1902, αἱ εἰς αὐτὴν ἀπαντήσεις τῶν ἁγίων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ἀνταπάντησις τοῦ Οἰκουμινικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, Κωνσταντινούπολις 1904, σ. 10, 77-78. Παρὰ Ἰω. Καμίρη, Τὰ δογματικά καὶ συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τ. Π², Graz 1968, σ. 1037/8. 1042.

2. Πρακτικὰ τῆς Προκαταρκτικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἁγίων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῆς συνελεύσεως ἐν Ἁγίῳ Ὁρει (8-23 Ἰουνίου 1930). Κωνσταντινούπολις 1930, σ. 144.

3. Γερμανοῦ Θυατείρων, Πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Παλαιοκαθολικῆς καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν τὴν γενομένην τῇ 27 καὶ 28 Ὀκτωβρίου 1931 ἐν Βόννη, ἐν Ἄ' Ὀρθοδόξῳ 7 (1932) 156-162, 210-213.

δεχθῆ τὴν μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν μυστηριακὴν κοινωνίαν (intercommunio), καίτοι ὑφίστανται σημαντικαὶ δογματικαὶ διαφοραὶ μεταξὺ αὐτῶν¹.

Ἄλλ' ὁ ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικὸς διάλογος διεκόπη συνεπεία τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ἐπαναληφθεὶς κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν. Οὕτως ἡ Α' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ρόδου ἐν ἔτει 1961 ἐνέγραψε μεταξὺ τῶν θεμάτων τῆς μελλούσης Πανορθόδοξου Συνόδου τὸ θέμα: «προώθησις τῶν μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν σχέσεων ἐν τῷ πνεύματι τῶν μέχρι σήμερον γενομένων θεολογικῶν συζητήσεων καὶ τῶν ἐκδηλωθεισῶν τάσεων αὐτῶν πρὸς ἔνωσιν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας»². Ἡ δὲ Γ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ρόδου ἐν ἔτει 1964 ἐμελέτησε δι' εἰδικῆς ὑποεπιτροπῆς τὸ θέμα τοῦτο καὶ ἐξέδωκε τὴν ἐπομένην ἀπόφασιν: «Ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς συνεχίσεως τῶν θεολογικῶν συζητήσεων μεταξὺ τῆς ἡμετέρας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἡ Γ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἀποφασίζει: α) τὴν ἄμεσον σύστασιν Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐξ εἰδικῶν θεολόγων, ὁ ἀριθμὸς καὶ τὰ πρόσωπα τῶν ὁποίων θὰ καθορισθῶσιν ἀπὸ κοινῆς συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, β) τὴν ὑπ' αὐτῆς συστηματικὴν προπαρασκευὴν τῶν ὀρθοδόξων θέσεων ἐν ταῖς μελλούσαις θεολογικαῖς συζητήσεσιν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συμβολικῶν, δογματικῶν καὶ λειτουργικῶν κειμένων τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἄχρι τοῦδε συγκεντρωθέντος ὕλικου καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν προγενεστέρων σχετικῶν συζητήσεων, καὶ γ) τὴν ἑναρξιν τῶν μετὰ τῆς ἀντιστοίχου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας συζητήσεων, κατόπιν κοινῆς τῶν Ἐκκλησιῶν συνεννοήσεως ἐκατέρωθεν»³.

Συνωδᾶ τῇ πανορθοδόξῳ ταύτῃ ἀποφάσει συνεκροτήθη ἡ ἡμετέρα Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἧτις συνῆλθεν εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς διάσκεψιν ἐν Βελιγραδίῳ κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον Σεπτεμβρίου 1966. Μετέσχον δὲ αὐτῆς 20 ἀντιπρόσωποι τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων, Ρωσίας, Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Κύπρου, Ἑλλάδος, Πολωνίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Φιλανδίας. Ἡ Ἐπιτροπὴ, ἀκούσασα τεσσάρων εισηγήσεων τῶν μελῶν αὐτῆς καθηγητῶν Ε. Φωτιάδου (Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου), ἀρχιμανδρίτου Σεραφεῖμ (Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας), I. Coman (Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας) καὶ Ἰω. Καρμίρη (Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας), συνέταξε, μετὰ ἐργῶδεις συ-

1. Γερμανοῦ Θυατεῖρων, Μυστηριακὴ κοινωνία μεταξὺ Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ἀγγλικανῶν, αὐτόθι σ. 82 ἐξ.

2. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Α' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ρόδου, Ἀθήναι 1961, σ. 18.

3. Παρὰ Ἰω. Καρμίρη, Ὀρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμός, τευχ. II, Ἡ Γ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ρόδου καὶ ἡ Γ' φάσις τῆς Β' Βατικανείου Συνόδου, Ἀθήναι 1965, σ. 77.

ζητήσεις, τὴν ἐπομένην ἔκθεσιν αὐτῆς, ἥτις νομίζομεν ὅτι δέον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις καὶ ἀπαρχὴ καὶ ἀφετηρία τῶν περαιτέρω ἐργασιῶν καὶ ἡμῶν ἐνταῦθα:

«Ἡ συνωδὰ τῇ σχετικῇ ἀποφάσει τῆς Γ' ἐν Ρόδῳ Πανορθόδοξου Διασκέψεως, προτάσει δὲ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν συστάσα Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, φιλοξενοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Σέρβων κυρίου Γερμανοῦ καὶ τῆς Ἀγιοτάτης Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, συνελθοῦσα ἐν Βελιγραδίῳ, ἐν τῷ Πατριαρχικῷ μεγάρῳ, ἀπὸ τῆς α' μέχρι τῆς ιε' Σεπτεμβρίου τοῦ 1966, καὶ ἐν ἐπανειλημμέναις συνεδριάσεσι μελετήσασα, κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῇ ἐντολήν, τὰ θέματα περὶ αὐτοῦ δέον ἵνα ἐφεξῆς διατρίψῃ ὁ μεταξὺ Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ὀρθοδόξων διάλογος, διατυποῖ ὡδε τὸ πόρισμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἵνα τοῦτο, ὑποβαλλόμενον τῇ Αὐτοῦ Θειοτάτῃ Παναγιότητι τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, δι' Αὐτοῦ δὲ τοῖς Μακαριωτάτοις Πατριάρχεις καὶ Προέδροις τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, μελετηθῇ καὶ τύχῃ τῆς ἐγκρίσεως αὐτῶν καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς Ἱερῶν Συνόδων, διὰ τὰ περαιτέρω.

I. Ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ἡμῶν πρωτίστως διεπιστώθη, ὅτι ἡ δογματικὴ διδασκαλία τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰσέτι δὲν εἶναι πλήρως διατετυπωμένη, οὐδὲ καὶ ἐπαρκῶς γνωστὴ ταῖς ἡμετέραις Ἐκκλησίαις. Ἀπὸ τῶν ἐνωτικῶν συνεδρίων τῆς Βόννης τῶν ἐτῶν 1874 καὶ 1875 μέχρι καὶ τῆς συνδιασκέψεως τῆς Βόννης τοῦ 1931, κατὰ τὰς γενομένας θεολογικὰς συζητήσεις μεταξὺ Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ὀρθοδόξων, οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἐν τῇ διατυπώσει τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἐξετασθέντων σημείων τῆς πίστεως, τῆς λατρείας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας καὶ τάξεως αὐτῶν δὲν ἐνεφάνισαν ἐν τισὶ σταθερὰν διδασκαλίαν, οὐδ' ἐπληροφόρησαν πλήρως τοὺς Ὀρθοδόξους ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς διδασκαλίας αὐτῶν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς ἐκρίθη ἀναγκαῖον, ὅπως παρακληθῶσιν οἱ Παλαιοκαθολικοὶ, ἵνα ἀποστείλωσιν ἢ ὑποδείξωσι ταῖς ἡμετέραις Ἐκκλησίαις τὰ δογματοτικισυμβολικοῦ χαρακτῆρος κείμενα αὐτῶν, ἐξ ὧν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διαπιστωθῇ ἢ ἐπίσημος διδασκαλία καὶ πράξις τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ πλεόν δὲ συντάξωσιν, εἰ δυνατὸν, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένων παρανοήσεων, καὶ «σαφῆ τινα καὶ ἀκριβῆ καὶ ἐπίσημον ὁμολογίαν τῆς πίστεως αὐτῶν, ἐν συνόδῳ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων καὶ ποιμένων αὐτῶν ἐκδιδομένην καὶ ὑπογραφομένην», ἧς ἡ ἐκδοσις εἶχεν ἄλλως τε ὑποδειχθῆ ὡς ἀναγκαία καὶ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τῇ πρὸς τὰς Ὀρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν Παλαιοκαθολικῶν Ἀνταποκρίσει αὐτοῦ τῷ 1904.

II. Ἐν τῇ Δηλώσει τῆς Οὐτρέχτης (1889) οἱ Παλαιοκαθολικοὶ, ἐκφρά-

σαντες τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἀπόφασιν αὐτῶν ὅπως ἐμμείνωσιν ἐν τῇ πίστει τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη διευτώθη ἐν ταῖς Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις καὶ ἐν τοῖς γενικῶς ἀνεγνωρισμένοις δογματικοῖς Ὅροις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας τῆς πρώτης χιλιετηρίδος, καὶ ἐν τῇ Ἱερᾷ Παραδόσει, ὑφ’ ἣν ἔννοιαν διευτώσεν αὐτὴν ὁ Βικέντιος ὁ ἐκ Λειρῖνου ἐν τῇ γνωστῇ προτάσει «...ὅ,τι πανταχοῦ, ὅ,τι πάντοτε, ὅ,τι ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη» (quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est), κατὰ τὰς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ὁρθοδόξων ἄχρι τοῦδε γενομένης θεολογικᾶς συζητήσεως φέρονται ὡς συμφωνήσαντες μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἐν τοῖς ἐπομένοις:

1. Ἐπὶ τῆς ἀπορρίψεως τῶν καινοφανῶν δογμάτων τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ἀλαθῆτου καὶ τοῦ πρωτείου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης.

2. Ἐπὶ τῆς ἐπιβαλλομένης ἀφαιρέσεως ἐκ τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου τῆς πίστεως τῆς ἀντικανονικῶς καὶ παρανόμως γενομένης εἰς αὐτὸ προσθήκης «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ» (Filioque).

3. Ἐπὶ τῆς ἀπορρίψεως τῆς δηλώσεως Πίου τοῦ Θ’, τῆς γενομένης τῷ 1854, «περὶ τῆς ἀσπίλου συλλήψεως» τῆς Θεοτόκου, ὡς μὴ ἐρειδομένης ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς ἀρχαίας Ἱερᾶς Παραδόσεως.

4. Ἐπὶ τῆς ἀπορρίψεως τῆς διδασκαλίας τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας περὶ «ὑπερτάκτων ἔργων» (opera supererogationis), περὶ τοῦ θησαυροῦ τῶν περισσεουσῶν ἀξιομισθιῶν τῶν Ἁγίων, περὶ τῶν ἀφέσεων καὶ περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός.

5. Κατὰ τῆς γενικῆς καταναγκαστικῆς ἀγαμίας τοῦ Ἱερατείου, ὡς καὶ κατὰ τῆς χρήσεως ἐν τῇ θείᾳ Λατρείᾳ γλώσσης ἀγνώστου καὶ ἀκαταλήπτου τοῖς πιστοῖς.

6. Ἐπὶ τῆς ἀπορρίψεως τῶν μετὰ τὸ 1054 Λατινικῶν Συνόδων καὶ τῶν κανόνων αὐτῶν.

III. Πρὸς τούτοις οἱ Παλαιοκαθολικοὶ φέρονται ὡς δεχόμενοι:

1. Τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν ὡς τὰς δύο πηγὰς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὀρίζοντες τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν ὡς «διασάφειν καὶ συμπλήρωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς διὰ τῆς ὁμοφώνου ἐγγράφου παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας».

2. Τὸν κανόνα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὡς ἀποτελούμενον ἐκ τῶν θεοπνεύστων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ ἐκ τῶν δευτεροκανονικῶν ἢ ἀναγινωσκομένων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὰ τελευταῖα ταῦτα δεχόμενοι ὡς μὴ ἀπόκρυφα, ὡς ἔχοντα ἀξίαν ἐποικοδομητικὴν καὶ καλὰ πρὸς ἀνάγνωσιν, εὐνόητου πάντοτε ὄντος, ὅτι οὐδεμία μετάφρασις τῆς Ἁγίας Γραφῆς δύναται νὰ ἀντιποιῆται αὐθεντίαν μείζονα τῆς τοῦ πρωτοτύπου.

3. Τὸ Σύμβολον τῆς Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως (ἄνευ τῆς προσθή-

κης τοῦ Filioque) ὡς ἐπίσημον σύμβολον τῆς πίστεως, ἀναγνωρίζοντες ἅμα καὶ τὸ οὕτω καλούμενον Ἀποστολικὸν Σύμβολον ὡς σύμβολον βαπτίσματος.

4. Τὰς δογματικὰς ἀποφάσεις τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κυρωθεισῶν Τοπικῶν Συνόδων.

5. Τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, θεωρητικῶς τοῦλάχιστον.

6. Τὴν δ.δασκαλίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος γενικῶς, χαρακτηρίζοντες ταύτην ὡς τὸ μέγα ἀγαθὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, πρὸς καθορισμὸν τῆς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία κατέβαλε προσπάθειας ἐπὶ πέντε ἄλλοις αἰῶνας, καὶ ἀποδεχόμενοι τὴν ὀρθόδοξον πίστιν εἰς τὸν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν, Υἱὸν, Κύριον, Μονογενῆ, ἐν δυοῖς φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως καὶ ἀχωρίστως, μοναδικὴν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας.

7. Ἐκ τῆς περὶ Ἐκκλησίας διδασκαλίας, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἰδρύθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, ὅτι αὕτη εἶναι φρουρὸς τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἥθους, καὶ διὰ τοῦτο ἔχει κύρος διὰ τοὺς πιστοὺς, ὅτι αὕτη εὐρηται ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ ὑπὲρ τὴν Γραφήν, καὶ οὐχὶ ἡ Γραφή ὑπὲρ αὐτήν, ὅτι αὕτη ὀφείλει νὰ διδάσκη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως «ὅ,τι πανταχοῦ, ὅ,τι πάντοτε, ὅ,τι ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη», καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀποφασίζει αὐθεντικῶς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ δὲν δικαιούται νὰ ἐξαγγέλλῃ νέας διδασκαλίας, μὴ στηριζομένας ἐπὶ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως.

8. Ὡς ὅρον τῆς δικαιώσεως τὴν «δι' ἀγάπης ἐνεργουμένην πίστιν, καὶ οὐχὶ τὴν πίστιν ἄνευ τῆς ἀγάπης».

9. Τὸ ἐπτάριθμον τῶν Μυστηρίων, ἐξαίροντες ἰδιαιτέρως τὸ Βάπτισμα καὶ τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, ἐκεῖνο μὲν ὡς μυστήριον δι' οὗ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ταύτην δὲ ὡς κέντρον καὶ χάριν, συνδέουσιν πάντας τοὺς χριστιανούς.

10. Τὴν τιμὴν καὶ προσκύνησιν τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἁγίων, ἀναγνωρίζοντες τὴν προσκύνησιν αὐτῶν, καὶ δὴ τὴν τιμὴν τῆς Θεοτόκου, ἥτις καὶ ἐν τῇ Λειτουργίᾳ ἰδιαζόντως ἐξαίρεται, καὶ ἀπορρίπτοντες μόνον τὰς καταχρήσεις ἐν τῇ τιμῇ τῶν Ἁγίων, τὰς παρουσιαζομένας ἐν τῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

11. Τὴν εἰς τὰς ἱεράς Εἰκόνας καὶ τὰ ἱερά Λείψανα ἀποδιδομένην τιμὴν, ἐφ' ὅσον ἡ τιμὴ αὕτη ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς τὴν ὕλην, ἀλλ' εἰς τὸ δι' αὐτῆς εἰκονιζόμενον πρόσωπον.

12. Τὴν Νηστείαν, περιορίζοντες ὁμῶς αὐτὴν εἰς τὴν Παρασκευὴν καὶ τὴν πρὸ τοῦ ἁγίου Πάσχα Μεγάλῃν Τεσσαρακοστήν.

13. Τὰ Μνημόσυνα, λέγοντες ὅτι προσευχόμενοι ἐπικαλούμεθα τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων καὶ τὰ ἄλλα θεωροῦντες ὡς παραμένοντα μυστήριον.

IV. Πέραν τούτων ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν διεπίστωσε διαφωνίαν τῶν Παλαιοκαθολικῶν πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον διδασκαλίαν ἢ ἀσάφειαν ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀκολούθων σημείων:

1. Ἐπὶ τοῦ Filioque. Ἐν Βόννῃ τῷ 1874 καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Παλαιοκαθολικοί, ἀποδεξάμενοι ὅτι ἡ προσθήκη τοῦ Filioque εἰς τὸ ἱερὸν τῆς πίστεως Σύμβολον ἐγένετο ἀντικανονικῶς καὶ παρανόμως, καὶ συμφωνήσαντες ὅπως ἐκβάλωσιν αὐτὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου, ταυτοχρόνως ἐδήλωσαν, ὅτι ποιήσουσι τοῦτο «ἀνευ θυσίας οἰασθήποτε διδασκαλίας, ἐκφραζομένης ἐν τῷ παρόντι δυτικῷ τύπῳ». Δῆλον ἐντεῦθεν, ὅτι οἱ Παλαιοκαθολικοὶ κατέκριναν μὲν ὡς παρανόμως γενομένην τὴν προσθήκην «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ» εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ ἐδέχθησαν νὰ ἀποβάλωσι ταύτην ἐκ τοῦ Συμβόλου, δὲν ἐδέχθησαν ὁμῶς νὰ ἀποδοκιμάσωσι καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τὴν περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ» ὡς ἐμμέσου ἢ δευτέρου αἰτίου ἢ συναιτίου διδασκαλίαν, ἣν ἐθεώρησαν ὡς δυναμένην νὰ ὑφίσταται καὶ ἐφεξῆς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς θεολογικῆς διανοήσεως ὑπὸ μορφήν ἐλευθέρας θεολογικῆς γνώμης, πρὸς στήριξιν τοῦ δικαιώματος ὑπάρξεως τῆς γνώμης ταύτης παραπέμπσαντες εἰς τὸν παρὰ τισι τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἀπαντῶντα τύπον «δι' Υἱοῦ», ὃν ὁμῶς οἱ Ἀνατολικοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐννοοῦσιν ὡς σημαίνοντα οὐχὶ ὡς «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ», ἀλλ' ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐννοίᾳ, ἣν καὶ σήμερον ἀποδίδωσιν αὐτῷ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία.

2. Ἐπὶ τοῦ περὶ Ἐκκλησίας δόγματος. Αἱ μέχρι τοῦδε ἐπὶ τοῦ δόγματος τούτου ὑπὸ τῶν Παλαιοκαθολικῶν δοθεῖσαι διατυπώσεις καὶ ἐξηγήσεις εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς, διότι ἀσαφῶς οὗτοι ἐκφράζονται περὶ τῆς ἐννοίας καὶ περὶ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ περὶ τοῦ ἀλαθῆτου αὐτῆς, ὡς καὶ περὶ τῆς θέσεως τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῆς καθόλου ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως αὐτῆς. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ τινες Παλαιοκαθολικοὶ θεολόγοι, οἵτινες ὁμιλοῦσι περὶ ἀοράτου Ἐκκλησίας ὑπὸ προτεσταντικὴν ἐπίδρασιν, ὅπως ἐξ ἄλλου καὶ ἄλλοι, ὡς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Οὐτρέχτης Δρ. A. Rinkel (ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ διατυπωθείσῃ «Παλαιοκαθολικῇ Ὁμολογίᾳ»), οἵτινες δὲν φαίνονται συμμεριζόμενοι τὴν ἄποψιν ταύτην. Δεδομένης τῆς ὅλως ἰδαιτέρως σπουδαιότητος τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ δόγματος, καὶ ἅμα τῆς ροπῆς, ἣν τοῦτο ἀσχεῖ ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ὅλου δογματικοῦ συστήματος τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀνάγκη ὅπως ζητηθῶσι παρὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν σαφεῖς διευκρινήσεις ἐπὶ πάντων τῶν συναφῶν πρὸς τὸ δόγμα τοῦτο σημείων, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς καὶ ἀπὸ μέρους τούτων ἀποδεκτῆς γενομένης, καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀποτελούσης τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς ἰδρυθεῖσαν μίαν ἀληθῆ Ἐκκλησίαν, ἀντιφερομένης, καὶ διὰ τοῦτο ἀπορριπτομένης ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, γνωστῆς προτεσταντικῆς καὶ εἰδικώτερον ἀγγλικανικῆς «θεωρίας περὶ κλάδων» (Branch Theory).

Ἐπὶ πλέον, καίτοι ἐμφανίζεται ὑπάρχουσα ὁμοφωνία μεταξύ Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἀναγκαιότητος τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς, ὅμως ἐν τῇ πράξει ἡ κανονικότης τῆς Ἱεραρχίας τῆς Οὐτρέχτης, εἰς ἣν ἀνάγει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἡ Ἱεραρχία τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ θέμα σοβαρὸν καὶ ἀμφισβητούμενον, ἐκφεύγον τῆς ἀρμοδιότητος τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς, ὅπερ αὕτη, ἔχουσα ὑπ' ὄψει καὶ τὴν σχετικὴν πρότασιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Πετροπόλεως, παραπέμπει εἰς τὰς κατὰ τόπους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, ἵνα, ἐὰν αὗται ἤθελον κρίνει ἀναγκαῖον καὶ σκόπιμον, ἐφαρμόσωσιν ἐν καιρῷ καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ὀρθόδοξον ἀρχὴν τῆς «οἰκονομίας». Πάντως ἐπειδὴ ἐν τῇ τελευταίῳ ἐκδοθείσῃ Κατηχήσει τῆς ἐν Γερμανίᾳ Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (1965) ὀρίζεται, ὅτι «ἡ χειροτονία τοῦ ἐπισκόπου τελεῖται διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐνὸς ἐπισκόπου» μόνον, ἀντὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀ' κανόνος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ὀριζομένων «δύο ἢ τριῶν ἐπισκόπων», παρακαλοῦνται οἱ Παλαιοκαθολικοί, ὅπως γνωρίσωσιν ἡμῖν τὴν ἀκριβῆ ἐπ' αὐτοῦ θέσιν αὐτῶν.

3. Ἐπὶ τῶν Μυστηρίων. Οἱ Παλαιοκαθολικοί, καίπερ συμφωνοῦντες μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων ὡς πρὸς τὸ ἐπτάρηθμον τῶν Μυστηρίων, ἐμφανίζουσιν ὅμως καὶ διαφορὰς τινάς, ἀναφερομένας εἰς τε τὴν ἔννοιαν καὶ εἰς τὴν ἀναγκαιότητα Μυστηρίων τινῶν, ὡς καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς τελέσεως αὐτῶν. Οὕτως οἱ Παλαιοκαθολικοί:

α) Τὸ Βάπτισμα τελοῦσι δι' ἐπιχύσεως, παρὰ τὸν ν' κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐντελλόμενον τὴν διὰ τριττῆς καταδύσεως τέλεισιν αὐτοῦ, καὶ παρὰ τὴν σχετικὴν πρᾶξιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἐν ἣ ἡ ἐπίχυσις ἀπετέλει πρᾶξιν ἀνάγκης (Βάπτισμα κλινικῶν).

β) Τὸ Χρῖσμα θεωροῦσιν οὐχὶ ἀναγκαῖον διὰ τὴν μακαριότητα (Κατήχησις Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ, 1965, ἀρθρ. 227), τελοῦσι δὲ τοῦτο οὐχὶ ἀμέσως μετὰ τὸ Βάπτισμα, ἀλλ' ἀργότερον, κατόπιν διδαχῆς, θεωροῦντες τοῦτο ἀναγκαῖον ὄρον πρὸ τῆς χειροτονίας, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τὴν μετάληψιν τῆς θείας Κοινωνίας.

γ) Ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἄξια εἶναι ὅσα οἱ Παλαιοκαθολικοὶ δοξάζουσι περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὁμολογοῦντες μὲν ὅτι ἐν αὐτῷ οἱ πιστοὶ εἰσδέχονται τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, μὴ ὀρίζοντες δὲ σαφῶς ὅτι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ μεταβάλλονται καὶ εἶναι αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, συνεπεία «μεταβολῆς» ἢ «μεταποιήσεως» ἢ «μεταστοιχειώσεως», ἀντὶ τῶν Πατερικῶν τούτων ὄρων προτιμῶντες νῦν ἑτέρους ὄρους, καὶ δὴ τὸν ἀκαθορίστου δογματικοῦ περιεχομένου ὄρον «Transvaluation», ὃν οἱ Ὁρθόδοξοι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν, ὡς ἐξαιρόντα οὐχὶ τὴν ἀντικειμενικῶς γινομένην μεταβολὴν τῶν τιμῶν δώρων, ἀλλ' ἐκφράζοντα ὑποκειμενικὴν τούτων ἐκτίμησιν. Ἐπακριβῶς καθωρισμένη δὲν εἶναι καὶ ἡ διδασκαλία τῶν Παλαιοκαθολικῶν περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας ὡς

θυσίας, καὶ δὴ θυσίας ἰλαστικῆς, προσφερομένης ἀναιμάκτως πρὸς τὸν Θεὸν «διὰ πάντα», ὑπὲρ ζώντων τε καὶ κεκοιμημένων ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου, ὡς καὶ πρότερον εἶχε διαπιστωθῆ ὑπὸ ὀρθοδόξων θεολόγων. Καὶ αὕτη δὲ ἢ παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς θέσις τῆς «ἐπικλήσεως» πρὸ τῶν λόγων τῆς συστάσεως τοῦ μυστηρίου, καίπερ ἐκ πρώτης ὄψεως ἐμφανιζομένη ὡς ἐπουσιώδης, δὲν εἶναι ἀξία παραθεωρήσεως καὶ ἄλλως καὶ ὡς διαταράσσουσα τὴν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἀκολουθίᾳ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου μεγαλειώδη ἀναπαράστασιν τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου. Περαιτέρω οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἐν τῇ τελέσει τοῦ μυστηρίου χρῶνται ἀζύμῳ ἄρτῳ, μεταλαμβάνουσι δὲ ὑπὸ τὸ ἐν εἶδος, τῆς ὑπ' ἀμφοτέρα τὰ εἶδη μεταλήψεως ἐφαρμοζομένης μόνον εἰς περιπτώσιν ἐκφράσεως σχετικῆς ἐπιθυμίας ἀπὸ μέρους τοῦ εἰς κοινωνίαν προσερχομένου.

δ) Ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἱερᾶς Μετανοίας οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἐφαρμόζουσι τὴν κοινὴν ἐξομολόγησιν, μὴ θεωροῦντες δὲ τὴν κατ' ἰδίαν ὡς ὑποχρεωτικὴν, ἐπαφίενται αὐτὴν εἰς τὴν προαίρεσιν ἐκάστου τῶν πιστῶν, εἰ καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ Κατηχήσει τῶν ἐν Γερμανίᾳ Παλαιοκαθολικῶν τὸ μυστήριον τοῦτο χαρακτηρίζεται ὡς ἀναγκαῖον διὰ τὴν προσέλευσιν εἰς τὴν θείαν Κοινωνίαν.

ε) Οἱ Παλαιοκαθολικοὶ δέχονται τὴν Ἱερωσύνην ὡς μυστήριον, ἀπορρίπτοντες δὲ τὴν γενικὴν καταναγκαστικὴν ἀγαμίαν τοῦ Κλήρου, ἧς ἔχεται ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, ἔχουσιν εἰσαγάγει τὸν γάμον τῶν Κληρικῶν μετὰ τὴν χειροτονίαν, στηριζόμενοι, προφανῶς, ἐπὶ τοῦ ι' κανόνος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Τοπικῆς Συνόδου, ὅστις ὁμῶς, ἀφορῶν μόνον εἰς τοὺς διακόνους ὑπὸ ὠρισμένης συνθήκας, ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ ς' κανόνος τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὁ α' κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Συνόδου ἐντέλλεται, ἵνα καθαιρῶνται οἱ ἱερεῖς, οἱ ἐρχόμενοι εἰς γάμου κοινωνίαν μετὰ τὴν χειροτονίαν, καὶ τοῦ κανόνος τούτου ἡ Ὄρθοδόξος Ἐκκλησία ἔχεται μέχρι τῆς σήμερον. Κατὰ παράβασιν δὲ τοῦ ιβ' κανόνος τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου οἱ Παλαιοκαθολικοὶ δέχονται καὶ τὸν γάμον τῶν ἐπισκόπων.

ς) Οἱ Παλαιοκαθολικοὶ δέχονται τὸν Γάμον ὡς μυστήριον, ἀλλ' ἢ περαιτέρω διδασκαλίᾳ αὐτῶν περὶ τοῦ μυστηρίου τούτου, ὡς καὶ αἱ παρουσιαζόμεναι ἐν τῇ τελέσει αὐτοῦ διαφοραὶ, χρήζουσι διευκρινήσεως.

ζ) Τὸ μυστήριον τοῦ Εὐχέλαιου οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἐκδέχονται κατὰ τρόπον προσεγγίζοντα τὴν ρωμαιοκαθολικὴν περὶ αὐτοῦ ἀντίληψιν.

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω, καὶ εἴ τινων ἄλλων ὑφισταμένων δογματικῶν ἢ κανονικῶν διαφορῶν, ὡς καὶ τῶν λειτουργικῶν καὶ τῶν περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν καὶ πειθαρχίαν καὶ τάξιν καὶ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τοιούτων, δέον ἵνα ἀπαραιτήτως διεξαχθῆ ὁ ἐπικείμενος διάλογος, εὐνοήτου ὄντος, ὅτι αἱ μὲν δογματικαὶ διαφοραὶ δέον νὰ ἐξετασθῶσι μετὰ πάσης ἀκριβείας, καὶ δὴ οὐχὶ μεμονωμένως, ἀλλ' ἐν ταῖς γενικωτέραις συναφείαις αὐτῶν τῆς τε Θεολογίας καὶ τῆς Χριστολογίας καὶ τῆς Σωτηριολογίας καὶ τῆς Ἐκκλησιολογίας καὶ

τῆς Μυστηριολογίας καὶ τῆς Ἐσχατολογίας, αἱ δὲ λειτουργικαὶ καὶ αἱ περὶ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα, ἐν αἷς, κατὰ τὸν ἱερὸν Φώτιον, «οὐκ ἔστι πίστις τὸ ἀθετοῦμενον, οὐδὲ κοινοῦ τε καὶ καθολικοῦ ψηφίσματος ἔκπτωσις», ἐν πνεύματι ἐπικεικίας καὶ ἀγάπης χριστιανικῆς, ὡς ἀναγόμεναι εἰς ἀντικείμενα ἐφ' ὧν ἐκάστη τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν δύναται ἔχειν τὸ ἴδιον σεβαστὸν ἔθος.

V. Πρὸς τούτοις μέγα καὶ δυσχερὲς θέμα διὰ τοὺς Ὁρθοδόξους ἀποτελεῖ καὶ ἡ ἐν ἔτει 1931 μεταξὺ τῆς Παλαιοκαθολικῆς καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας συναφθεῖσα συμφωνία περὶ μυστηριακῆς κοινωνίας, ὡς καὶ ἡ ἐπέκτασις τῆς κοινωνίας ταύτης τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν αὐτόνομον Ἐκκλησίαν τῶν Φιλιππίνων καὶ τὰς μετερρυθμισμένας Ἐκκλησίας τῆς Πορτογαλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας, αἵτινες ὁμως εὐρίσκονται ἐν κοινωνίᾳ μετὰ διαφόρων ἄλλων Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ κοινοτήτων, ὧν τινες ἀπορρίπτουσι καὶ θεμελιώδη εἰσέτι δόγματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἐν τῷ προσεχεῖ μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν διαλόγῳ δέον ὅπως ὑποδειχθῇ αὐτοῖς, ὅτι ἡ βάσις ἐφ' ἧς ἐστηρίχθη ἡ μυστηριακὴ κοινωνία αὐτῶν μετὰ τῶν εἰρημένων Ἐκκλησιῶν εἶναι ἀπαράδεκτος ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις διδάσκει, ὅτι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας εἶναι ἡ πλήρης καὶ ἀπόλυτος ἐνότης καὶ ταυτότης ἐν τῇ δογματικῇ διδασκαλίᾳ. Ἡ τυχὸν ἐμμονὴ τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐν τῇ μυστηριακῇ κοινωνίᾳ μετὰ τῶν διαληφθεισῶν Ἐκκλησιῶν αὐτονόητον εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ μέγα ἐμπόδιον εἰς τὸν διάλογον αὐτῶν μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων.

VI. Ἐν τέλει ἡ ἡμετέρα Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ, διασκευασμένη καὶ ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς περαιτέρω προωθήσεως τοῦ μεταξὺ τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Ὁρθοδόξων διαλόγου, ὡς συντελεστικὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔκρινε τὰ ἀκόλουθα:

1. Ὅπως παρακληθῇ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἵνα αἰτησῆται παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Οὐτρέχτης τὰ ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἐκθέσεως ἀναφερόμενα στοιχεῖα, ἅτινα δέον ἵνα ἀκολούθως ὑπὸ τούτου κοινοποιηθῶσι ταῖς κατὰ τόπους Ὁρθοδόξοις Ἐκκλησίαις, πρὸς μελέτην ὑπὸ τῶν οικείων παρ' αὐταῖς Ἐπιτροπῶν.

2. Ὅπως παρακληθῶσιν αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, ἐν ταῖς περιοχαῖς τῶν ὁποίων εὐρίσκονται Παλαιοκαθολικαὶ Κοινότητες, ἵνα συγκεντρώσωσι μεθ' ἀπάσης ἀκριβείας πᾶσαν περὶ τῆς διδασκαλίας, τῆς λατρείας, τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς διοικήσεως αὐτῶν πληροφορίαν, καὶ ἀκολούθως ὑποβάλωσι τὰς πληροφορίας ταύτας ὑπὸ μορφήν λεπτομεροῦς ἐκθέσεως τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ, ἵνα τοῦτο κοινοποιήσῃ καὶ τὰ στοιχεῖα ταῦτα ταῖς κατὰ τόπους Ὁρθοδόξοις Ἐκκλησίαις, πρὸς μελέτην ὑπὸ τῶν οικείων παρ' αὐταῖς Ἐπιτροπῶν.

3. Πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἀνωτέρω καὶ παρακολούθησιν ἅμα καὶ συντονισμόν τοῦ ὅλου ἔργου τοῦ μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν διαλόγου, προτείνεται ἡ σύστασις παρὰ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖω εἰδικοῦ Γραφείου ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν.

4. Διὰ τὴν συνέχισιν καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τῆς ἡμετέρας Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν κρίνεται ὡς ἐπιβεβλημένον, ὅπως προσλάβῃ αὕτη μόνιμον χαρακτῆρα, ἐφ' ᾧ καὶ ἀνατίθησιν ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ εἰς μέλη αὐτῆς τὰ εἰρημένα θέματα τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν πρὸς διαπραγματέουσιν καὶ ὑποβολὴν τῶν συνταχθησομένων εἰσηγήσεων εἰς τὰς κατὰ τόπους Ἐκκλησίας πρὸς μελέτην καὶ ἔγκρισιν, δι' αὐτῶν δὲ καὶ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖω, ὅπερ διὰ τοῦ παρ' αὐτῷ εἰδικοῦ Γραφείου ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν θέλει κοινοποιήσει ταύτας πρὸς πάσας τὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας.

Περαινοῦσα ἡ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ τὴν παροῦσαν ὁμόφωνον ἔκθεσιν αὐτῆς, ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν αὐτῆς πίστιν, ὅτι ὁ ἅγιος Θεὸς θέλει εὐλογῆσαι τὸν μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ εἰλικρινοῦς διαθέσεως πρὸς εὑρεσιν τῆς ἀληθείας διεξαγόμενον μεταξὺ Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ὀρθοδόξων διάλογον, καὶ ἀπεκδέχεται τὰς εὐχὰς καὶ ὁδηγίας τῆς τε Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Ἀθαναγόρου καὶ τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν καὶ Προκαθημένων τῶν Ἀγιοτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς συνέχισιν περαιτέρω τοῦ ἀνατεθειμένου αὐτῇ θεαρέστου ἔργου».

Καὶ ταῦτα μὲν ἀπεφασίσθησαν ἐν Βελιγραδίῳ. Ἀλλ' ἡ μετὰ διετίαν συνελθοῦσα ἐνταῦθα Ε' Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἀπεφάσισε τὰ ἐπόμενα ἐπὶ τοῦ Διαλόγου μετὰ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας:

α' Ὡς πρὸς τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν φρονεῖ, ὅτι δέον ἵνα ἀκολουθηθῶσιν αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐν Βελιγραδίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 1ης μέχρι 15ης Σεπτεμβρίου 1966 συνελθούσης Διορθόδοξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς Παλαιοκαθολικῆς.

α) Ὅπως τὸν διάλογον ἐξακολουθήσῃ προπαρασκευάζουσα ἡ ἤδη διωρισμένη οἰκεία Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀνασυγκροτουμένη καὶ συμπληρουμένη δι' εἰδικῶν θεολόγων, ὡς Συνεχιστικὴ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, αὐτὴ διεξάγουσα καὶ τὸν διάλογον, ὅταν ὁ καιρὸς ἐπιστῇ.

β) Ἐπειδὴ οἱ Παλαιοκαθολικοὶ εἰς τὰς γενομένας μέχρι τοῦδε, ἀπὸ τῶν ἐνωτικῶν συνεδρίων τῆς Βόννης τῶν ἐτῶν 1874 καὶ 1875 μέχρι τῆς συνδιασκέψεως τῆς Βόννης τοῦ 1931, θεολογικὰς συζητήσεις μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων δὲν ἐνεφάνισαν ἐν τισὶ σταθερὰν διδασκαλίαν, οὐδ' ἐπληροφόρησαν πλήρως τοὺς Ὀρθοδόξους ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, ὅπως παρακληθῆ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Οὐτρέχτης νὰ ἀποστείλῃ ἢ νὰ ὑποδείξῃ τὰ δογματικοσυμβολικοῦ χαρακτῆρος κείμενα

αὐτῶν, ζητηθῆ δὲ ἵνα οἱ Παλαιοκαθολικοὶ συντάξωσιν, εἰ δυνατόν, καὶ σαφῆ τινα καὶ ἀκριβῆ καὶ ἐπίσημον ὁμολογίαν τῆς πίστεως αὐτῶν ἐν συνόδῳ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων καὶ ποιμένων αὐτῶν ἐκδιδομένην καὶ ὑπογραφομένην.

γ) Ὅπως τὰ δογματισμοσυμβολικοῦ χαρακτήρος κείμενα ταῦτα ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου θεῶσιν ὑπ' ὄψιν τῶν ἀναλαβόντων ἤδη τὴν μελέτην καὶ σύνταξιν εἰσηγητικῶν ἐκθέσεων ἐπὶ τῶν σημείων τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἐφ' ὧν διεπιστώθη διαφωνία τῶν Παλαιοκαθολικῶν πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἢ ἀσάφεια ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς διδασκαλίας αὐτῶν.

δ) Ὅπως προτραπῶσιν οἱ ἀναλαβόντες τὴν σύνταξιν τοιούτων εἰσηγητικῶν ἐκθέσεων θεολόγοι, ὅπως ἐπισπεύσωσι τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, ἀποστέλλοντες τὰς μελέτας αὐτῶν τῷ Γραμματεύοντι μέλει τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ

ε) Ὅπως κατὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ διαλόγου ἐν συναντήσῃ τῶν ἐπὶ τούτῳ Ἐπιτροπῶν Παλαιοκαθολικῆς καὶ Διορθόδοξου, καὶ πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὰς συζητήσεις ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων, διευκρινισθῆ, ἂν ἢ ἐν ἔτει 1931 μεταξὺ Παλαιοκαθολικῆς καὶ Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας συναφθεῖσα συμφωνία περὶ μυστηριακῆς κοινωνίας, ὡς καὶ ἢ ἐπέκτασις τῆς κοινωνίας ταύτης τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν αὐτόνομον Ἐκκλησίαν τῶν Φιλιππίνων καὶ τὰς μετερρυθμισμένας Ἐκκλησίας τῆς Πορτογαλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας, αἵτινες ἐν τῷ ἑαυτῶν μέρει εὐρίσκονται ἐν κοινωνίᾳ μετὰ διαφόρων ἄλλων Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Κοινοτήτων, ὧν τινες ἀπορρίπτουσι καὶ θεμελιώδη εἰσέτι δόγματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως, δὲν ἀποτελῆ ἐμπόδιον ἀνυπέρβλητον διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν Παλαιοκαθολικῆς καὶ Ὁρθόδοξου¹.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἐπὶ ἓνα περίπου αἰῶνα ἀνέλιξις τοῦ διαλόγου μεταξὺ Ὁρθόδοξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν. Καὶ νῦν καλούμεθα ἡμεῖς, οἱ συγκροτοῦντες τὴν παροῦσαν ἀνασχηματισθεῖσαν ἐν τῷ μεταξὺ Διορθόδοξον Θεολογικὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ὅπως συνεχίσωμεν τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Βελιγραδίου καὶ καθορίσωμεν τὰς ὀρθόδοξους θέσεις τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου τῆς ἡμετέρας Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ὡς διαπιστοῦμεν πάντες, ἐν Βελιγραδίῳ μεταξὺ ἄλλων ἐπεσημάνθησαν τὰ θεολογικὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἀπεφασίσθη ὅπως ἐρευνήσωσιν εἰδικοὶ ὀρθόδοξοι θεολόγοι καὶ ὑποβάλωσι τὰς μελέτας των εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐπιτροπὴν, ἵνα δυναθῆ αὕτη νὰ συνεχίσῃ καὶ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἀνατεθὲν αὐτῇ ἔργον. Ὑπὸ τῶν παρόντων ἐν Βελιγραδίῳ τότε θεολόγων ἐδηλώθη ἡ ἀνάληψις τῶν ἐπομένων 11 θεμάτων: α) ὑπὸ τοῦ Ῥώσου ἐπισκόπου Φιλαρέτου: ἡ ἐπὶ τοῦ Filioque διαφορὰ μεταξὺ τῶν Ὁρθόδοξων καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, β) ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνου καθηγητοῦ Ἰω. Καρμίρη: ἡ Ἐκκλησιολογία παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς, γ) ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνου καθηγητοῦ Α.

1. Ἰω. Καρμίρη, 'Ἡ Ἐ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις, σ. 41-43.

Φυτράκη: ἡ τιμὴ τῆς Θεοτόκου, τῶν Ἀγίων, τῶν εἰκόνων καὶ τῶν λειψάνων αὐτῶν παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς, δ) ὑπὸ τοῦ Ἑλληνοῦ καθηγητοῦ Ε. Φωτιάδου: ἡ κανονικότης τῆς Ἱεραρχίας τῆς Οὐτρέχτης καὶ τῆς Παλαιοκαθολικῆς τοιαύτης, ε) ὑπὸ τοῦ Σέρβου καθηγητοῦ Δ. Κάσιτς: αἱ Σύνοδοι παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς, στ) ὑπὸ τοῦ Ρουμάνου καθηγητοῦ I. Coman: ἡ θεία Εὐχαριστία παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς, ζ) ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου ὑφηγητοῦ ἀρχιμανδρίτου Σεραφεῖμ: τὰ λοιπὰ Μυστήρια παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς, η) ὑπὸ τοῦ Τσεχοσλοβάκου πρωτοπρεσβυτέρου Δ. Σούρμα: ἡ Σωτηριολογία παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς, θ) ὑπὸ τοῦ Σέρβου καθηγητοῦ Δ. Δημητρίγιεβιτς: οἱ ἐν Γιουγκοσλαβία Παλαιοκαθολικοὶ (πίστις, λατρεία κλπ. αὐτῶν), ι) ὑπὸ τοῦ Τσεχοσλοβάκου πρωθιερέως Γ. Νόβακ: οἱ ἐν Τσεχοσλοβακία Παλαιοκαθολικοί, καὶ ια) ὑπὸ τοῦ Πολωνοῦ πρωθιερέως Σ. Ζελεζνιάκοβιτς: οἱ ἐν Πολωνίᾳ Παλαιοκαθολικοί¹.

Δὲν γνωρίζω πόσαι καὶ ποῖαι ἐκ τῶν 11 τούτων μελετῶν ὑπεβλήθησαν εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς, οὐδ' ἂν ἕτεροι τυχὸν ὀρθόδοξοι θεολόγοι ἀνέλαβον νὰ συντάξωσι παρομοίας μελέτας. Διὰ τοῦτο, περαινῶν τὴν παροῦσαν εἰσήγησίν μου, περιορίζομαι νὰ ὑποβάλω πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τὰς ἐπομένους προτάσεις: 1) Νὰ παρακληθῶσι τὰ μὴ ὑποβαλόντα τὰς μελέτας τῶν μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Βελιγραδίου ἵνα ὑποβάλωσιν αὐτάς. 2) Νὰ ἀνατεθῶσι καὶ εἰς ἄλλους εἰδικοὺς ὀρθοδόξους θεολόγους, καὶ δὴ εἰς τὰ νέα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἡμῶν, ὡς καὶ εἰς ἄλλους μὴ μέλη αὐτῆς, ὅπως συντάξωσι σχετικὰς μελέτας καὶ ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων θεμάτων τῶν ὀρισθέντων ἐν Βελιγραδίᾳ, ἐνδεχομένως δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλων τοιούτων. 3) Νὰ παρακληθῶσιν αἱ Αὐτοκέφαλοι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, ὅπως ὀνομάσωσιν ἀνὰ δύο ἀντιπροσώπους ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ἡμῶν, ὀρίζουσαι ἅμα καὶ τοὺς ἀναπληρωτὰς αὐτῶν, ὥστε ἐν περιπτώσει κωλύματος τῶν τακτικῶν μελῶν νὰ ἀντικαθίστανται ὑπὸ τῶν ἀναπληρωτῶν αὐτῶν. 4) Ἀφοῦ ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν ἔχει χαρακτηρῆρα μονίμου ἐπιτροπῆς συνεχείας μέχρι πέρατος τοῦ διαλόγου, δεόν νὰ ὑποδειχθῇ εὐλαβῶς εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὅπως μὴ γίνωνται ἀλλαγαὶ τῶν μελῶν αὐτῆς, ἐξαιρέσει βεβαίως ἀπολύτου ἀνάγκης, ἵνα οὕτως ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀδιατάρακτος συνέχεια καὶ ἐνότης τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς. 5) Ἐὰν Ἐκκλησία τις στερεῖται εἰδικῶν θεολόγων, ἐνδείκνυται ὅπως ὀνομάσῃ ὡς ἀντιπροσώπους τῆς εἰδικοῦς θεολόγους ἄλλης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἱκανοὺς ὅπως ὑποβοηθήσωσιν οὐσιαστικῶς τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς. 6) Νὰ παρακληθῇ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅπως τὰ Γραφεῖον τῆς Ἐπιτροπῆς ἡμῶν λειτουργῇ ἐφεξῆς ἐν τῷ ἐνταῦθα Πατριαρχικῷ Κέντρῳ, δεόντως ἐνισχυομένῳ πρὸς τοῦτο.

1. Ἰω. Καρμίρη, Ὀρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός, τεύχ. I, σ. 36-37.

Δευτέρα εἰσήγησις: Διαπιστώσεις τινές ἐπὶ τῶν συζητηθέντων θεμάτων ἐν ταῖς διασκέψεσι τῆς Βόννης (1931) καὶ τοῦ Βελιγραδίου (1966)

Διὰ τοῦ ἀνατεθέντος μοι προχθὲς ὑπὸ τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἡμῶν ἀνωτέρω θέματος κυρίως ἐπιθυμεῖ αὕτη νὰ πληροφορηθῇ τὰ σημεῖα συμφωνίας καὶ διαφωνίας μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν, τὰ διαπιστωθέντα κατὰ τὰς δύο διασκέψεις ἐν Βόννη τῷ 1931 καὶ ἐν Βελιγραδίῳ τῷ 1966. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐξετάσωμεν εἰδικῶς τὰ σημεῖα ταῦτα, παρατηροῦμεν γενικώτερον, ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ κατὰ τὴν πρώτην διάσκεψιν αὐτῆς ἐν Βελιγραδίῳ, μελετήσασα τὰς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ διεξαχθείσας ἐπὶ ἓνα περίπου αἰῶνα θεολογικὰς συζητήσεις μεταξὺ ἀντιπροσώπων αὐτοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διεπίστωσεν, ὡς προεῖρηται, συμφωνίαν ἐν τῇ κοινῇ ἀπορρίψει ὑπὸ τε τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν τῶν μεταγενεστέρων διδασκαλιῶν τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ἀλαθῆτου καὶ τοῦ πρωτείου τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης, περὶ τῆς ἀσπίλου συλλήψεως καὶ τῆς ἐνσωμάτου ἀναλήψεως τῆς Θεοτόκου, περὶ τῶν ὑπερτάκτων ἔργων, περὶ τοῦ θησαυροῦ τῶν περισσεουσῶν ἀξιομισθιῶν τῶν ἀγίων, περὶ τῶν ἀφέσεων, περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός, περὶ τῆς γενικῆς καταναγκαστικῆς ἀγαμίας τοῦ Κλήρου καὶ περὶ τῶν μετὰ τὸ σχίσμα (1054) λατινικῶν Συνόδων καὶ τῶν κανόνων αὐτῶν, ὡς καὶ τῆς ἀγνώστου καὶ ἀκαταλήπτου τοῖς πιστοῖς λατινικῆς γλώσσης ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ, ἣτις δέον νὰ τελεῖται ἐν τῇ μητρικῇ τῶν χριστιανικῶν λαῶν γλώσσῃ. Ἐπίσης διεπίστωσεν ἕμμονὴν τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐν τῇ πίστει γενικῶς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη διετυπώθη ἐν τοῖς οἰκουμενικοῖς συμβόλοις καὶ ἐν τοῖς γενικῶς ἀνεγνωρισμένοις δογματικοῖς ὄροις τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας τῆς πρώτης χιλιετηρίδος, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἱερᾷ Παραδόσει, ὡς ἐξέφρασε αὐτὴν Βικέντιος ὁ ἐκ Λειρίνου διὰ τοῦ «quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est»¹.

Πρὸς τούτοις ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν διεπίστωσεν ἐν Βελιγραδίῳ, ὅτι οἱ Παλαιοκαθολικοὶ κατὰ τὰς συζητήσεις αὐτῶν μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων κατὰ τὸν διαρρεῦσαντα αἰῶνα, καὶ μάλιστα ἐν τῷ θεολογικῷ διαλόγῳ ἐν Βόννη κατὰ τὰ ἔτη 1874-1875 καὶ 1931, ὡς καὶ μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐπιτροπῆς τῆς Πετρούπολεως καὶ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ροττερντάμης κατὰ τὰ ἔτη 1892-1898, ἐδέχθησαν: τὴν ἀρχαιοπαράδοτον διδασκαλίαν περὶ τῆς Ἀγίας Τριάδος, περὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τοῦ κανόνος τῆς Ἀγίας Γραφῆς, περὶ τῶν ἑπτὰ

1. Commonit. prim. 2. Βλέπ. καὶ Ἰω. Καρμίρη, Ὁρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός, τεύχ. I, σ. 43, 82.

Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν κυρωθεῖσῶν Τοπικῶν καὶ τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, περὶ τῆς «δι' ἀγάπης ἐνεργουμένης πίστεως» ὡς βρου τῆς δικαιοσύνης, περὶ τοῦ ἑπταριθμοῦ τῶν Μυστηρίων, περὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς προσκυνήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀγίων, περὶ τῆς ἀποδοτέας τιμῆς εἰς τὰς ἱερὰς εἰκόνας καὶ τὰ ἱερὰ λείψανα καὶ περὶ τῶν μνημοσύνων¹.

Ἐξετάζοντες νῦν ἐγγύτερον τὰ πρακτικὰ τοῦ διαλόγου τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἐκκλησιῶν Ὁρθοδόξου καὶ Παλαιοκαθολικῆς ἐν Βόννῃ τῷ 1931 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ πρακτικὰ τῆς διασκέψεως τῆς Ἐπιτροπῆς ἡμῶν ἐν Βελιγραδίῳ τῷ 1966, προβαίνομεν εἰς τὰς ἐπομένους εἰδικὰς διαπιστώσεις.

1. Οἱ Ὁρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι ἐκ τοῦ διαλόγου αὐτῶν μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐν Βόννῃ κατέληξαν εἰς τὸ «συμπέρασμα, ὅτι πᾶσαι αἱ ἑπτὰ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι γίνονται ἀποδεκταὶ (ὑπὸ τῶν Παλαιοκαθολικῶν)... Ὡσαύτως καὶ αἱ ἀποφάσεις Τοπικῶν Συνόδων ἀναγνωρίζονται ὡς ἰσοδύναμοι ὑπὸ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἂν αἱ ἀποφάσεις αὗται ἔτυχον κατόπιν τῆς ἐγκρίσεως Οἰκουμενικῶν Συνόδων», ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ἱερὸν Σύμβολον Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ πλέον δὲ χρησιμοποιεῖται ὑπ' αὐτῶν ὡς σύμβολον βαπτίσματος καὶ τὸ λεγόμενον Ἀποστολικόν².

2. Τὴν μεταγενεστέραν ὑπὸ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας προσθήκην εἰς τὸ ἱερὸν Σύμβολον τοῦ Filioque οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἀνεγνώρισαν ὡς γενομένην ἀντικανονικῶς καὶ παρανόμως, καὶ διὰ τοῦτο ἐξέβαλον αὐτὴν ἐκ τοῦ Συμβόλου, ἀλλ' ὅμως ἐνέμειναν ἐν τῇ δυτικῇ ἀντιλήψει ἐπὶ τῆς οὐσίας τοῦ δόγματος, δεχθέντες μόνον ἤδη ἀπὸ τοῦ ἐν Βόννῃ συνεδρίου τοῦ 1874-75 τὸν παρὰ τῷ Ἰωάννῃ Δαμασκηνῷ καὶ ἄλλοις τισὶ Πατράσιν ἀπαντῶντα τύπον «δι' Ἰοῦ». Διὰ τοῦτο ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν ἐν Βελιγραδίῳ διετύπωσεν ἐπιφυλάξεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας τοῦ Filioque διδασκαλίαν τῶν Παλαιοκαθολικῶν. Μεταγενεστέρως ὅμως, ἦτοι τῇ 15 Δεκεμβρίου 1969, ἡ διεθνὴς Παλαιοκαθολικὴ Σύνοδος τῶν ἐπισκόπων ἐξέδωκεν εἰδικὴν διακήρυξιν, ἐν ἣ μεταξὺ ἄλλων διακηρύσσεται: «Ἐμμένομεν σταθερῶς, ὅτι ἐν τῇ παναγιωτάτῃ Τριάδι ὑπάρχει μόνον μία ἀρχὴ καὶ μία πηγὴ, ἦτοι ὁ Πατὴρ. Ἀποδεχόμεθα τὴν διατύπωσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται «ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς», σὺν τῇ προσθήκῃ, ὅτι ὁ Πατὴρ εἶναι αἷτια καὶ πηγὴ τῆς θεότητος. Περαιτέρω σκέψεις περὶ τῆς σχέσεως τοῦ Ἰοῦ ὡς τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἀγίας Τριάδος πρὸς τὴν αἰώνιον ἐκπόρευσιν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος πρέπει νὰ παραμένωσιν εἰς τὰ διὰ τοῦ τριαδικοῦ δόγματος τῆς ἀρχαίας

1. Ἰω. Καρμίρη, αὐτόθι σ. 82 ἐξ. Ἀνωτέρω σ. 581-582.

2. Βλέπ. Γερμανοῦ Ουατείρων, Πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Παλαιοκαθολικῆς καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐπιτροπῆς... «Ὁρθοδοξία» 7 (1932) 158.

Ἐκκλησίας διαγραφέντα ὄρια. Καθ' ὅσον ἐκφράζομεν τὴν πεποιθήσιν, ὅτι εἰς τὸ περὶ πίστεως ζήτημα τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑφίσταται πλήρης ὁμοφωνία μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τοῖς οὐσιώδεσι δογματικοῖς σημείοις»¹. Κατόπιν τῆς διακηρύξεως ταύτης τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐπισκόπων καὶ ἡμεῖς προσωπικῶς νομίζομεν, ὅτι δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἱκανοποιητικὴ ὅπως οὖν ἡ ἐπιτευχθεῖσα συμφωνία «ἐν τοῖς οὐσιώδεσι δογματικοῖς σημείοις» τοῦ περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ εἰδικώτερον τοῦ Filioque δόγματος, ἐφ' ὅσον ἡ σχέσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν νοεῖται ἐν τῷ πνεύματι τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας περὶ τοῦ Πατρὸς ὡς τῆς μόνης ἀρχῆς καὶ αἰτίας καὶ πηγῆς ἐν τῇ Τριαδικῇ Θεότητι.

3. Οἱ Ὁρθόδοξοι ἐν Βόννη καὶ Βελιγραδίῳ ἐδέχθησαν τὴν δήλωσιν τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ὅτι, πρὸς τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, δέχονται καὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν, καὶ δὴ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς «διασαφήσεως καὶ συμπληρώσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς διὰ τῆς ὁμοφώνου ἐγγράφου παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας... Ὡσαύτως ὑπάρχει συμφωνία ἐν τῇ ἀναγνωρίσει τῶν ἀρχαίων Κανόνων». Ἐπὶ πλέον «τόσον τὰ πρωτοκανονικὰ ὅσον καὶ τὰ δευτεροκανονικὰ βιβλία ἀναγνωρίζονται ὡς τμήματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὰ δευτέρα ἐπομένως δὲν θεωροῦνται ὡς ἀπόκρυφα»².

4. Εἰς τὸ ζήτημα τοῦ «γάμου τῶν Κληρικῶν» διεπιστώθη ἐν Βόννη καὶ Βελιγραδίῳ διαφωνία, ἅτε τῶν Παλαιοκαθολικῶν «ἐπιτρεπόντων τὸν γάμον καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ δὴ οὐ μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐπισκόπους»³.

5. Ἐν Βόννη ἐγένετο λόγος καὶ «περὶ τῶν οὕτω καλουμένων ἡθῶν καὶ νομίμων», καὶ συνεφωνήθη ὅτι «ἡ ἐπὶ μέρος Ἐκκλησία δύναται νὰ χρησιμοποιοῖ ἔθιμα, ἂν ταῦτα δὲν ἀντιφάσκωσι πρὸς τὰ καθολικὰ ἐκκλησιαστικὰ ψηφίσματα ἢ παραβλάπτωσιν αὐτά· π.χ. ἐν τῷ χρίσματι, ἐν τῇ Παλαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ γίνεται χρῆσις τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς χρίσεως διὰ μύρου»⁴. Ὁμοίως καὶ ἐν Βελιγραδίῳ ἐγένετο δεκτόν, ὅτι αἱ ὑφιστάμεναι μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν «λειτουργικαὶ καὶ περὶ τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα διαφοραί, ἐν αἷς, κατὰ τὸν ἱερὸν Φώτιον, «οὐκ ἔστι πίστις τὸ ἀθετούμενον, οὐδὲ κοινοῦ τε καὶ καθολικοῦ ψηφίσματος ἐκπτώσις», δέον νὰ κρίνονται «ἐν πνεύματι ἐπιεικείας καὶ ἀγάπης χριστιανικῆς, ὡς ἀναγόμεναι εἰς ἀντικείμενα ἐφ' ὧν ἐκάστη τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν δύναται ἔχειν τὸ ἴδιον σεβαστὸν ἔθος»⁵. Διότι, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον Βουλγαρίας, «οὐ πᾶν

1. W. K r a h l, Ökumenischer Katholizismus, Bonn 1970, σ. 158-159.

2. «Ὁρθοδοξία» 7 (1932) 158-159.

3. Αὐτόθι, σ. 159.

4. Αὐτόθι, σ. 160.

5. Παρὰ Ἰω. Καρμίρη, Ὁρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός, τευχ. I, σ. 89.

ἔθος ἀποσχίζειν τῆς Ἐκκλησίας ἰσχύει, ἀλλὰ τὸ πρὸς διαφορὰν ἄγον δόγματος»¹.

6. Ἀμφοτέρας τὰς διασκέψεις τῆς Βόννης καὶ τοῦ Βελιγραδίου ἀπησχόλησε καὶ ἡ Ἐκκλησιολογία τῶν Παλαιοκαθολικῶν. Ἀλλὰ τὸ θέμα τοῦτο διεπραγματεύθημεν ἐκτενῶς, ἐντολῇ τῆς διασκέψεως τοῦ Βελιγραδίου, ἐν τῇ διανεμηθεινῇ πᾶσιν ὑμῖν ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον μελέτη ἡμῶν, ἥτις θέλει ἀναγνωσθῆ καὶ συζητηθῆ ἐναυῦθα².

7. Ἐν Βόννῃ «ἐπῆλθε συμφωνία μεταξὺ τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας» διὰ «τὸν ὄρον Μυστήριον καὶ διὰ τὸ ἐπτάρηθμον τῶν Μυστηρίων ἀνευ διαφορᾶς»³. Οὐχ ἤττον ἐπεσημάνθησαν διαφοραὶ τινες: α) ἐν τῷ Βαπτίσματι, τελουμένῳ ὑπὸ μὲν τῶν Ὀρθοδόξων διὰ τριττῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως, ὑπὸ δὲ τῶν Παλαιοκαθολικῶν δι' ἐπιχύσεως, «ἥτις καὶ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἰσχύει ὡς βάπτισμα ἀνάγκης»⁴. β) ἐν τῷ χρόνῳ τελέσεως τοῦ χρίσματος, ἅτε τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἀναβαλλούσης τὴν τέλεσιν αὐτοῦ μετὰ τὸ βάπτισμα, ἵνα προηγηθῆ διδασκαλία»⁵. γ) περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας ἐγένετο λόγος ἐν Βόννῃ καὶ ἐν Βελιγραδίῳ· ἀλλὰ περὶ αὐτῆς ἀνεγνώσθη ἐναυῦθα εἰδικὴ εἰσήγησις τοῦ μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς ἡμῶν καθηγητοῦ I. Coman, συνταχθεῖσα ἐντολῇ τῆς διασκέψεως τοῦ Βελιγραδίου, ἥτις θὰ συμπληρωθῆ καὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ I. Todoran. δ) Τέλος ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων μυστηρίων δὲν διεπιστώθη σοβαρά τις διαφορὰ, τυχὸν δὲ ὑφισταμένας ἀσφαλείας θέλει διευκρινίσει ὁ ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικὸς διάλογος.

8. Ὁμοίως ἐν Βόννῃ διεπιστώθη συμφωνία μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν καὶ περὶ τῆς τιμῆς τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἁγίων καὶ τῶν πρεσβειῶν αὐτῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων καὶ τῶν ἁγίων λειψάνων.

9. Ἐνῶ ἐν τῇ διασκέψει τοῦ Βελιγραδίου, ὡς καὶ πρότερον, διεπιστώθη ὁμοφωνία γενικῶς μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν ἐπὶ τῆς κοινῆς ἀπορρίψεως τοῦ πρωτείου τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, ἐν οἷα ἐκτάσει ἐδογματίσεν αὐτὸ ἡ Α' Βατικάνειος Σύνοδος, ἐξαιρέσει τοῦ λεγομένου «πρωτείου τιμῆς», νῦν οἱ Παλαιοκαθολικοὶ — πιθανῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πνέοντος οἰκουμενιστικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἀρξαμένου διαλόγου αὐτῶν μετὰ τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν — ἐξέδωκαν νέαν ἐπίσημον «διακήρυξιν περὶ τοῦ πρωτείου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ», ἐν ἣ φαίνονται ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὰ προηγούμενα σχετικὰ

1. Παρὰ Γ. Ράλλη καὶ Μ. Πोटλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, Ἀθῆναι 1856, τ. 5, σ. 432.

2. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Ἐκκλησιολογία παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς, (ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας»), Ἀθῆναι 1967.

3. «Ὀρθοδοξία», 2ῃ ἀν. σ. 161.

4. Αὐτόθι. Π.χ. καὶ ἐν Τρανσυλβανίᾳ καὶ Σερβίᾳ τὸ βάπτισμα τελεῖται καὶ δι' ἐπιχύσεως, ὡς κατετέθη ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τῶν Σέρβων ἀντιπροσώπων.

5. Αὐτόθι.

παλαιοκαθολικά κείμενα και ἀπό τῆς περι τοῦ πρωτείου διδασκαλίας τῶν Ὁρθοδόξων¹. Ἀλλά περι τῆς ἐν λόγῳ διακηρύξεως θὰ εἰσηγηθῆ εὐθὺς ἀμέσως ἐνώπιον ἡμῶν ὁ συναδελφος I. Καλογήρου.

10. Ἐν τῇ διασκέψει τοῦ Βελιγραδίου ἐθίγη και τὸ θέμα τῆς κανονικότητος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Οὐτρέχτης και τῆς ἐξ αὐτῆς προελθούσης Παλαιοκαθολικῆς γενικῶς Ἱεραρχίας, ὡς «θέμα σοβαρόν και ἀμφισβητούμενον». Περι τούτου ὅμως ἐγένετο ἤδη εἰσηγήσεις ὑπὸ τοῦ θεολόγου Γ. Σικομπέι και ἐπηκολούθησε συζήτησις ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ἡμῶν, ὡστε περιττόν νὰ ἐπανέλθωμεν.

11. Ὁμοίως ἐν τῇ διασκέψει τοῦ Βελιγραδίου ἐτέθη και τὸ θέμα τῆς *intercommunio* τῶν Παλαιοκαθολικῶν πρὸς τοὺς Ἀγγλικανοὺς και πρὸς ἄλλας Ὁμολογίας. Ἀλλά περι τοῦ θέματος τούτου ποιούμεθα λόγον ἐν τῇ εἰς χεῖρας ὑμῶν τρίτῃ ἐντύπῳ εἰσηγήσει ἡμῶν «ἡ Ἐκκλησιολογία παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς», ἐν ἣ θίγονται και ἄλλα σοβαρὰ ἐκκλησιολογικά ζητήματα, μέλλει δὲ νὰ εἰσηγηθῆ σχετικῶς πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν ἡμῶν και ὁ σεβ. πρόεδρος αὐτῆς.

12. Τέλος ἐν τῇ πρώτῃ ἐν Βελιγραδίῳ διασκέψει αὐτῆς ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν ἐπανελάβε τὸ αἶτημα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' ἐν ἔτει 1904, ὅπως οἱ Παλαιοκαθολικοί, πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένων παρανοήσεων, συντάξωσι «σαφῆ τινα και ἀκριβῆ και ἐπίσημον Ὁμολογίαν τῆς πίστεως αὐτῶν, ἐν συνόδῳ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων και ποιμένων αὐτῶν ἐκδεδομένην και ὑπογεγραμμένην»². Ἦδη ἐπεδόθη τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ὑπὸ Παλαιοκαθολικῆς ἀντιπροσωπείας πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν Α' ἡ ἐν λόγῳ Ὁμολογία. Ἐν αὐτῇ γίνεται λόγος α) περι τῆς Ἀποκαλύψεως και τῆς παραδόσεως αὐτῆς, β) περι τῆς Ἐκκλησίας και τῶν Μυστηρίων, και γ) περι τῆς ἀρχῆς τῆς ἐνότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ³. Καίτοι ἡ Ὁμολογία αὕτη δὲν εἶναι ἡ ζητηθεῖσα ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων κατὰ τε τὴν ἔκτασιν και τὸ περιεχόμενον, πολλὰ τὰ κενὰ και ἀναπάντητα καταλείπουσα, ἐν τούτοις δὲν πρέπει τοῦτο ν' ἀποτελέσῃ πρόσκομμα συνεχίσεως τοῦ ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικοῦ διαλόγου, διότι τὰ κενὰ τῆς ὁμολογίας δύνανται ν' ἀναπληρωθῶσιν ἐξ ἄλλων παλαιοκαθολικῶν κειμένων και ἀπαντηθῶσι διὰ τοῦ ἐπακολουθήσοντος διαλόγου ἐν τῇ μικτῇ θεολογικῇ Ἐπιτροπῇ τῶν Ὁρθοδόξων και τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἀντιπροσώπων⁴.

1. Βλέπ. ταύτην ἐν W. K r a h l, μν. ξ. σ. 159-161.

2. Ἡ περι τῶν σχέσεων τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν... ἐγκύκλιος, σ. 77-78. Παρὰ Ἰω. Καρμίρη, Τὰ δογματικά και συμβολικά μνημεῖα... τ. II², σ. 1042.

3. Παρὰ W. K r a h l, μν. ξ. σ. 156-158.

4. Παραλείπομεν τὴν δημοσίευσιν ἐνταῦθα τῆς ἀναγνωσθείσης τῇ 21 Ὀκτωβρίου ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς τρίτης εἰσηγήσεως ἡμῶν, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «ἡ Ἐκκλησιολογία πρὸς τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς», ἐπειδὴ, ὡς προελέχθη, ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐν τῇ «Θεολογία» 38 (1967) 177-205, 353-385, ἐνθα και παραπέμπομεν.